

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda torrlägningsverksamheten jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX H. T. p 5, 6 och 151) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition angående den statsunderstödda torrlägningsverksamheten, för budgetåret 1945/46 beräkna *dels* till Lantbruksingenjörer och deras biträden: Avlöningar ett förslagsanslag av 606 000 kronor, *dels* till Lantbruksingenjörer och deras biträden: Omkostnader ett förslagsanslag av 265 000 kronor, *dels ock* till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

Beträffande utlåning från statens avdikningslånefond under budgetåret 1945/46 och anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond uttalade föredragande statsrådet (Kapitalbudgeten: bil. 7 p. 25) att av lantbruksstyrelsen i dessa hänseenden gjorda framställningar torde komma att upptagas till övervägande vid framläggande för 1945 års riksdag av proposition rörande den statsunderstödda torrlägningsverksamheten.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 2 mars 1945 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 122, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) godkänna att den statsunderstödda torrlägningsverksamheten må bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande statsrådet i propositionen anfört;

2) för lantbruksingenjörsorganisationen fastställa följande

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
24 lantbruksingenjörer	A 28
24 förste assistenter	A 19
20 assistenter	A 16
24 kanslibiträden	A 7

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.

6 extra ordinarie lantbruksingenjörer ..... Eo 24,

3) för lantbruksingenjörsorganisationen godkänna följande avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	646 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	332 100
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	119 100
		Summa kronor 1 097 700;

4) å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa
a) till Lantbruksingenjörsorganisationen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 097 700 kronor;

b) till Lantbruksingenjörsorganisationen: Omkostnader ett förslagsanslag av 573 000 kronor;

c) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 3 600 000 kronor;

d) till Kostnader för torrlägningsnämnder ett förslagsanslag av 70 000 kronor;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att till övergångsstat överföra lantbruksingenjör, som efter den 30 juni 1945 kvarstår å hittills för honom gällande lönestat;

6) medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

7) medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 3 500 000 kronor;

8) medgiva att ändring må vidtagas i bestämmelserna om villkoren för lån från täckdikningslånefonden i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredraganden anfört.

I detta samband har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 324 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.*, likalydande med II: 509 av herr *Mattsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte,

a) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag anvisa ett förslagsanslag av 4 315 000 kronor,

b) medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 6 000 000 kronor;

2) I: 325 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.*, likalydande med II: 510 av herr *Mattsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

3) I: 337 av herr *Bondeson m. fl.*, likalydande med II: 523 av herr *Kyling*

m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att ordinarie lantbruksingenjör skall placeras i lönegrad A 29 samt att antalet aspirantbefattningar bestämmas till fyra och att i propositionen begärda anslag i motsvarande grad höjas;

4) I: 338 av herr *Karlsson, Gustaf*, och herr *Bondeson*, likalydande med II: 522 av herr *Persson* i *Vinberg m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen ville besluta, att statsbidrag normalt skall utgå med 40 procent av kostnaden till företag, vilkas enskilda båtnad täcker kostnaden och i övrigt uppfyller kraven för bidrags erhållande, och att ett särskilt bidrag härutöver till hela den del av kostnaden, som överskjuter den enskilda båtnaden, tilldelas de företag, vilkas sociala båtnad beräknas väl motsvara denna merkostnad, eller som avse att avhjälpa skada, som förorsakats genom att vatten tilledes från andra torrlägningsområden;

5) I: 339 av herr *Karlsson, Gustaf*, och herr *Bondeson*, likalydande med II: 521 av herr *Persson* i *Vinberg m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen ville uttala sig för att i propositionen föreslagna torrlägningsnämnder skola sammansättas på följande sätt:

Till ordförande utses av länsstyrelsen en i sociala och allmänekonomiska frågor väl insatt person, som ej får tillhöra hushållningssällskapets ledning. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott utser två i jordbruk kunniga ledamöter, av vilka åtminstone den ene skall vara jordbrukare. Vederbörande lantbruksingenjör och jordbrukskonsulent äro obligatoriska ledamöter i nämnden. Nämnden utser själv sin sekreterare bland ledamöterna eller utanför deras krets;

6) I: 363 av friherre *Beck-Friis m. fl.*, likalydande med II: 557 av herr *Andersson* i *Gisselås m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen ville föreskriva, att hushållningssällskapets sekreterare skall vara ledamot av torrlägningsnämnden;

7) I: 364 av herr *Andersson, Jones Erik, m. fl.*, likalydande med II: 560 av herr *Ericsson* i *Sörsjön m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att till de i motionerna nämnda fyra lantbruksingenjörerna skola, därest lantbruksingenjörstjänsterna nu övergå att helt avlönas med statsmedel och blivande lönegrad såsom i propositionen föreslås sättas till A 28, utgå övergångsersättningar med följande belopp, nämligen till A. S. A. Danielsson 4 500 kronor, till P. G. von Heideken och S. O. Berg vardera 3 800 kronor och till W. J. R. Arwedson 3 000 kronor; och vid annan lönegrad fastställas till de ändrade belopp, som skulle medföra att under första övergångsåret sammanlagt belopp av lön och övergångsersättning i huvudsak blir oförändrat i förhållande till den angivna beräkningen;

8) I: 365 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.*, likalydande med II: 561 av herr *Ericsson* i *Sörsjön m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta,

att förste assistent, assistent och kanslibiträde i samband med omorganisationen må utöver vad avlöningsreglementet föreskriver uppflyttas en löneklass för varje tiotal års tjänstgöring, dock högst tre löneklasser, samt

att extra lantbruksingenjör, lantbruksstipendiat och tekniskt biträde, som i samband med omorganisationen blir extra ordinarie, respektive extra tjänsteman, må uppflyttas en löneklass för varje sexårsperiod tjänstgöring, dock högst två löneklasser;

9) II: 558 av herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta

att å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor,

att därtill medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa högst 8 000 000 kronor,

att för sin del uttala, att vid beviljandet av statsbidrag från statens avdikningsanslag företräde bör ges företag som utföres å mindre jordbruk eller där mindre jordbrukare äro intressenter;

10) II: 559 av herr *Andersson* i Hedensbyn *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring av gällande villkor för bidrag till täckdikning som i motionen anförts;

11) II: 562 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen med frångående av Kungl. Maj:ts förslag till personalförteckning för lantbruksingenjörsorganisationen måtte fastställa här nedan föreslagen personalförteckning:

Tjänstemän å ordinarie stat.

27 lantbruksingenjörer
27 förste assistenter
20 assistenter
27 kanslibitråden

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.

9 extra ordinarie lantbruksingenjörer.

Vad angår motionen II: 366 av herr *Bondeson m. fl.* behandlar utskottet denna i utlåtande nr 31 angående anslag till lantbruksstyrelsen.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för förutnämnda motioner, får utskottet hänvisa till dessa.

I. Inledning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 september 1942 tillkallade statsrådet Domö samma dag sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag angående den statsunderstödda torrläggningssakkunniga. De sakkunniga, som antagit benämningen 1942 års torrläggningssakkunniga, ha varit f. d. statssekreteraren B. Näsghård, ordförande, professorn vid lantbruks-högskolan G. H. Flodqvist, förvaltaren B. E. Hj. Eklundh, Hamra, lantbruksingenjören A. H. Welin-Berger, sekreteraren i Skaraborgs läns hushållnings-

sällskap P. E. Enderstein och tillförordnade revisionssekreteraren, assessorn i Svea hovrätt, G. U. Schirén, tillika sekreterare. Vid behandlingen av frågor om båtnad av jords torrläggning m. m. ha de sakkunniga biträts av härads-hövdingen E. M. Holm och f. d. vattenrättsingenjören S. Aspegren och vid behandlingen av avlöningsfrågor av kanslirådet A. Carlsson. De sakkunniga ha den 28 november 1944 avgivit betänkande med förslag angående den statsunderstödda torrlägningsverksamheten (SOU 1944: 56).

Över de sakkunnigas förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, egna-hemsstyrelsen, riksräkenskapsverket, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenöverdomstolen och rikets vattenrättsdomare, allmänna lönenämnden, lantbrukshögskolans styrelse och lärarråd, tekniska högskolans styrelse och lärarkollegium, samtliga länsstyrelser och hushållningssällskap, 1942 års jordbrukskommitté, överlantmätaren i Blekinge län, fiskeriintendenten i Mellersta distriktet, ett flertal lantbruksingenjörer, Föreningen statens lantbruksingenjörer, Föreningen lantbruksingenjörsassistenter, Föreningen Sveriges jordbrukskonsulenter, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk (RLF), Sveriges allmänna lantbrukstjänstemannaförbund, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund, Svenska flottledsförbundet, Statsverkens ingenjörsförbund, Tekniska läroverkens ingenjörsförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska byggnadsentreprenörföreningen och Dal-elfvarnes flottningförening.

II. Huvuddragen av de sakkunnigas förslag m. m.

I propositionen lämnas redogörelser för gällande bestämmelser å s. 3, för de sakkunnigas förslag å s. 3—6 och för yttrandena å s. 6—7.

Föredraganden, statsrådet Rubbestad, har i förevarande del yttrat följande:

»Frågan om den statsunderstödda torrlägningsverksamhetens fortsatta bedrivande och organisation har sedan länge stått på dagordningen. Ett flertal utredningar på förevarande område ha utförts under det senaste årtiondet. Senast statsmakterna togo ställning till de med torrlägningsverksamheten sammanhängande frågorna var år 1939, då verksamheten i flera hänseenden underkastades mindre organisatoriska förändringar. Härvid förutsattes att denna verksamhets omorganisation skulle ske i etapper och avsågs att frågan efter fortsatt utredning ånyo skulle upptagas för förnyat övervägande av statsmakterna. Denna utredning har nu verkställts och såsom framgår av vad jag förut anfört ha de sakkunniga, åt vilka utredningen varit uppdragen, framlagt ett flertal förslag avseende olika delar av verksamheten. Samtliga dessa förslag finner jag mig emellertid icke beredd att nu förelägga Kungl. Maj:t för övervägande. Jag torde här få anmäla dels förslagen till nya principer för torrlägningsverksamhetens understödjande med statsmedel, dels de förordade ändringarna i torrlägningsverksamhetens organisation samt i lantbruksingenjörernas och deras tjänstebiträdens anställnings- och avlö-

ningsförhållanden, dels ock förslagen till vissa rationaliseringsåtgärder inom torrlägningsverksamheten samt villkor för täckdikningens understödjande. Slutligen torde jag nu få upptaga frågorna om anslag till torrlägningsverksamhetens understödjande under nästkommande budgetår.

Spörsmålet om lantbruksingenjörernas teoretiska utbildning synes såsom de sakkunniga uttalat äga ett intimt samband med frågan om utbildningen av lantmätare. Då enligt vad jag inhämtat chefen för ecklesiastikdepartementet har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att genom särskilda sakkunniga låta utreda berörda fråga, synes lämpligt att i sammanhang därmed även utbildningen av lantbruksingenjörerna upptages till övervägande. Därvid bör jämväl prövas frågan om ökning av aspiranternas jordbrukspraktik.

De sakkunniga ha framlagt ett förslag att lantbruksingenjöraspiranternas lantbruksutbildning provisoriskt skulle överflyttas från lantbrukshögskolan till avdelningen för lantmåteri vid tekniska högskolan. Enligt min uppfattning bör emellertid den förbättring av lantbruksutbildningen som avsetts med en sådan överflyttning åtminstone för närvarande kunna vinnas genom att vid lantbrukshögskolan anordnas viss specialundervisning för ingenjöraspiranterna. Styrelsen för lantbrukshögskolan har ock i sitt yttrande över de sakkunnigas betänkande förklarat sig beredd att vidtaga åtgärder för att lantbruksundervisningen för aspiranterna ordnas på ett fullt tillfredsställande sätt. Med hänsyn härtill finner jag icke heller denna fråga nu böra upptagas till slutligt avgörande.»

Utskottet.

När frågan om torrlägningsverksamhetens organisation år 1939 var föremål för statsmakternas övervägande, uttalade utskottet den förhoppningen, att ett genomförande i huvudsak av 1934 års avdikningssakkunnigas förslag i fråga om lantbruksingenjörernas och deras tjänstebiträdens anställningsförhållanden skulle kunna ske inom en snar framtid. Att förslag i sådan riktning nu kunnat framläggas, är därför enligt utskottets mening ägnat att väcka tillfredsställelse.

Av den utredning som verkstälts av 1942 års torrlägningsssakkunniga torde framgå, att grundsatserna för torrlägningsverksamhetens understödjande med statsmedel hittills varit behäftade med vissa brister, vilka i detta sammanhang böra avhjälpas. Även inom själva verksamheten såsom sådan synas vissa rationaliseringsåtgärder vara möjliga att genomföra.

Frågan om lantbruksingenjörernas utbildning har icke nu förelagts riksdagen. I propositionen har framhållits, att såväl i fråga om den erforderliga utbildningen som rörande lämpligaste sättet för dess meddelande mycket delade meningar kommit till synes i yttrandena över de sakkunnigas betänkande. Utskottet vill i förevarande avseende för närvarande endast giva uttryck för den uppfattningen, att jordbruksundervisningen för lantbruksingenjör- och lantmätaraspiranter med fördel synes kunna göras gemensam samt att en förläggning av denna undervisning till lantbrukshögskolan torde böra eftersträvas. Huruvida den grundliga tekniska utbildning, som jämväl torde vara erforderlig för lantbruksingenjörerna, lämpligen kan beredas dem

vid nämnda läroanstalt eller hellre bör såsom hittills meddelas vid tekniska högskolan, synes böra — tillika med övriga frågor rörande utbildningen — övervägas vid den planerade utredning, som omnämnts av föredragande statsrådet.

III. Den statsunderstödda torrlägningsverksamhetens nuvarande omfattning.

Vissa uppgifter rörande förrättningarnas antal och omfattning samt rörande omfattning av statens stöd åt verksamheten återfinnas i propositionen s. 8—11.

IV. Principerna för torrlägningsverksamhetens understödjande med statsmedel.

Beträffande redogörelser för nuvarande bestämmelser om statsbidrag och statslån hänvisas till propositionen s. 11—13, för de sakkunnigas förslag till s. 13—28 samt för yttrandena till s. 28—34.

Föredraganden har i anslutning härtill anfört och föreslagit följande:

»Beträffande torrlägningsverksamhetens framtida inriktning torde det som de sakkunniga påpekat främst vara av vikt att den jord som redan är odlad försattes i sådant skick att den kan giva bästa möjliga avkastning. Erforderlig torrläggning av sådan jord synes därför i första hand böra understödjas med statsmedel. Det torde emellertid vara uppenbart, att nyodlingens betydelse för vårt jordbruks utveckling och för folkförsörjningen icke heller får underskattas. Av särskild vikt äro sålunda åtgärder, genom vilka åt ofullständiga jordbruk kan beredas behövligen utvidgning av den odlade arealen. Även annan nyodling kan emellertid befordra en rationell utveckling av jordbruket. I detta sammanhang må endast erinras om det mångenstädes föreliggande behovet av nya marker för anläggande av kulturbeten. Såsom betydelsefulla och önskvärda synas även böra anses sådana ekonomiskt bärande torrlägningsföretag, genom vilka möjliggöres uppodling av lämplig och lättodlad åker. Den av de sakkunniga förordade grundsatsen för statsunderstöd åt torrlägningsföretag för upptagande av ny mark, nämligen att företaget bör avse komplettering av ofullständiga jordbruk eller eljest vara av synnerlig betydelse för ett rationellt jordbruk, synes mig i huvudsak bereda tillfredsställande möjlighet till stöd åt den nyodlingsverksamhet, varav behov i nuvarande läge kan anses föreligga.

De nu gällande bestämmelserna om statsunderstöd ha uppbyggts på grundval av vattenlagens stadganden om båtnads- och kostnadsberäkning. Huvudsakligen för att möjliggöra en rättvis fördelning av kostnaderna mellan delägarna i ett torrlägningsföretag verkställes vid syneförrättning enligt vattenlagen en uppskattning av den båtnad, som tillskyndas varje delägarers mark.

Som båtnad betraktas därvid den jordförbättring som på grund av ökad alstringsförmåga kan anses uppkomma för varje särskilt jordområde. För att ett företag skall vara berättigat till statsunderstöd kräves för närvarande, att lantbruksstyrelsen vid prövning av planen för företaget finner kostnaden understiga eller högst uppgå till värdet av jordförbättringen, beräknad på sätt nyss angivits. Det är enligt min mening uppenbart att en på sådant sätt begränsad båtnadsbedömning endast giver en ofullständig bild av ett företags ekonomiska förutsättningar och betydelse. Icke minst med hänsyn till jordbrukets allt längre gående utveckling mot maskinell drift, för vilken bland annat minskade brukningssvårigheter äro av betydelse, synes nyttan av en torrläggning böra bedömas jämväl med hänsyn till de fördelar den kan medföra ur brukningssynpunkt. Vid torrläggning för nyodlingsändamål torde företagens önskvärdhet böra prövas särskilt med utgångspunkt från de däri ingående fastigheternas behov av ökad jordbruksareal och avseende fästas icke blott vid möjligheterna till ökad avkastning i och för sig utan även vid de större anspråk på ekonomibyggnader, maskiner och arbetskraft, som följa med en utvidgning av jordbruksdriften. Helt allmänt torde kunna fastslås, att jordens blivande användning är av avgörande betydelse för ett företags önskvärdhet. En friare prövning av önskvärdheten av företaget, därvid hänsyn kan tagas till alla inverkan omständigheter, torde därför vara erforderlig. Jag vill för den skull ansluta mig till de sakkunnigas mening rörande behovet av en ändring i de nuvarande villkoren för statsunderstöds beviljande.

Vad angår den båtnad av marks torrläggning, vartill hänsyn bör tagas vid prövning av ett företags önskvärdhet, synes mig ett riktigt bedömande därav förutsätta, att avseende fästes icke blott vid den direkta nyttan för delägarna utan även vid sociala och andra ur allmän synpunkt beaktansvärda fördelar som kunna vinnas av företaget. Till social båtnad ha de sakkunniga ansett böra räknas sådana fördelar som att tillskottsjord skapas för ofullständiga jordbruk, varigenom utkomstmöjligheterna för befolkningen ökas, att möjlighet beredes att vidmakthålla en önskvärd jordbruksdrift samt att hygieniska eller andra ur allmän synpunkt beaktansvärda fördelar kunna vinnas. Vad de sakkunniga sålunda anfört kan jag biträda.

Att torrläggningens verksamheten alltjämt är i behov av ett icke ringa stöd från statens sida är uppenbart och har även kraftigt understrukits i flera av de inkomna yttrandena. Särskilt bör beaktas att upptagande av huvudavloppen ofta endast medför en möjlighet till förbättring av jordbruksdriften och att ytterligare betydande insatser krävas av markägarna i form av arbete och kostnader för detaljdikning, odling och gödsling. En fortsatt understödsverksamhet torde därför vara en nödvändig förutsättning för vidmakthållande av intresset för denna viktiga del av jordbrukets rationalisering.

För att ett företag skall få komma i åtnjutande av statsbidrag och statslån i den ordning, varom nu är fråga, synes företaget såsom de sakkunniga föreslagit böra avse torrläggning av mark för jordbruksändamål. I sådan

torrläggning böra enligt min mening även inbegripas dikningsåtgärder, varmed huvudsakligen avses att förbättra brukningsförhållandena. Med jordbruk torde, liksom sker i ett flertal andra avseenden, få likställas yrkesmässig trädgårdsskötsel. Att däremot jordområden, som styckats till tomter eller inom en nära framtid kunna förväntas bli uppdelade för sådant ändamål, böra vara uteslutna från understöd i denna ordning torde få anses självfallet. Torrläggningssintressenter i kombinerade kloaklednings- och torrläggningsföretag synas för sin andel i kostnaden böra vara berättigade till understöd under samma villkor som delägarna i rena torrläggningsföretag.

För att trygga en sund utveckling av torrläggningens verksamhet är det nödvändigt att strängt fasthålla vid kravet, att nyttan av företaget skall överstiga den med detta förenade kostnaden. Är båtnaden av uteslutande enskild natur torde alltså böra fordras, att företaget ter sig ur rent ekonomisk synpunkt lönande. Statsbidraget skulle alltså för sådana fall närmast fylla uppgiften att stimulera till företagets igångsättande. I vissa fall synas emellertid, såsom de sakkunniga förutsatt, även företag som uppvisa ett måttligt underskott i enskild båtnad böra få komma till stånd med stöd av det allmänna. Förutsättningen torde emellertid då böra vara, att icke obetydliga sociala fördelar göra företaget önskvärt trots att det icke är ur enskild synpunkt lönande. Även i dessa fall måste sålunda påräknad nytta av torrläggningen överstiga kostnaden. Att angiva någon bestämd storleksgräns för den del av kostnaden som bör få täckas av social båtnad torde icke vara nödvändigt utan synes kunna överlämnas till den understödsbeviljande myndighetens bedömande i varje särskilt fall. Skulle ett sådant förhållande föreligga att genom en torrläggning skapas rationella jordbruk och möjliggöras förbättrade livsvillkor för en hel, kanske förut efterbliven bygd, synes även ett icke ringa underskott i enskild båtnad böra kunna anses täckt av social båtnad. Vinnande av jordförbättring bör dock, såsom de sakkunniga föreslagit, vara det huvudsakliga ändamålet med varje torrläggningsföretag. Ett omdömesgillt iakttagande av den i detta avseende föreslagna regeln, att värdet av jordförbättringen skall stå i skäligt förhållande till kostnaden för torrläggningens utförande, är också en nödvändig förutsättning för att förhindra att ekonomiskt oförmånliga företag komma till stånd. Enligt min uppfattning är det av största betydelse att staten i möjligaste mån stöder en sund och ekonomiskt sett välbetäckt torrläggningens verksamhet.

Då i några yttranden framhållits de svårigheter som möta att beräkna värdet av social båtnad — ett påpekande som i och för sig måste anses riktigt — synes det böra uppmärksammas att för bedömande av ett företags rätt till understöd i de fall, då denna kan vara beroende av tillvaron av social båtnad, det icke torde vara erforderligt att direkt angiva värdet å förekommande sådan båtnad. Möjlighet synes det oaktat böra förefinnas att avgöra, huruvida de sociala fördelarna av torrläggningen få anses uppväga ett konstaterat underskott i båtnad av enskild natur.

Vid bedömande av ett företags större eller mindre önskvärdhet böra även beaktas de olägenheter och skador, som kunna befaras uppkomma därav,

till exempel genom förlust av naturvärden, förstöring av växt- eller djurliv, ökad fara för vattenförorening eller möjlighet till klimatförsämring.

Emot de sakkunnigas uttalande att med statsunderstöd åtminstone borde få anstå när bland flertalet delägare rådde ringa intresse för det planerade företaget har i ett yttrande invänts, att enligt vattenlagen möjlighet dock föreläge för en markägare att framtvunga företaget och att nämnda uttalande därför ej väl överensstämde med vattenlagens stadganden. Den sålunda påpekade möjligheten att med begagnande av tvångsrätt enligt vattenlagen driva fram ett företag torde emellertid icke te sig särskilt lockande, om delägarna stå inför utsikten att få genomföra företaget utan statsunderstöd. För ifrågasvarande fall synes återhållsamhet med beviljande av understöd ägnad att hålla tillbaka vissa mindre önskvärda företag.

Storleken av det statsbidrag, som kan tillkomma ett torrläggingsföretag, är enligt nu gällande bestämmelser beroende av förhållandet mellan kostnaden och båtnaden, den s. k. relativa kostnaden. När kostnad och båtnad beräknats bliva lika stora, utgår statsbidraget med högsta belopp, 50 procent av kostnaden till företag, som huvudsakligen avse torrläggning av redan odlad jord eller komplettering av ofullständiga jordbruk, samt 33,33 procent till övriga företag. Minskas den relativa kostnaden, d. v. s. ter sig företaget enligt beräkningarna ekonomiskt fördelaktigare, så minskas även statsbidraget. Med denna anordning torde ha avsetts att kraftigare stödja de mindre lönande företagen med hänsyn till dessas större behov av stöd. Emellertid torde understödsbehovet vara beroende även av andra förhållanden än dem som avspeglas i förenämnda båtnads- och kostnadsberäkning. Då därjämte nuvarande understödsbestämmelser icke medgiva att hänsyn toges till en så betydelsefull omständighet som företagens större eller mindre önskvärdhet, delar jag de sakkunnigas mening att behov av ändring i dessa bestämmelser föreligger.

De vanskligheter som möta då det gäller att inbördes gradera olika torrläggingsföretags lämplighet och behov av understöd kunde visserligen utgöra skäl för att låta statsbidrag utgå efter en och samma procentsats för alla företag. Emellertid anser jag dock i likhet med de sakkunniga så påtagliga skiljaktigheter föreligga att en viss differentiering både är möjlig och önskvärd. Med hänsyn härtill finner jag mig böra förorda den föreslagna indelningen av företagen i två bidragsklasser.

Såsom villkor för ett företags hänförande till den högre bidragsklassen bör enligt de sakkunnigas förslag gälla, att genom företaget i avsevärd utsträckning beredes tillskottsjord för ofullständiga jordbruk, förbättrade levnadsvillkor för den jordbrukande befolkningen i orten eller eljest betingelser för jordbruksdriftens uppehållande i önskvärd omfattning eller att företaget har till huvudsakligt ändamål att avhjälpa skada, som förorsakas genom att vatten tilledes från andra torrläggingsområden. Till den lägre bidragsklassen skulle hänföras övriga företag, d. v. s. i huvudsak sådana som innebära närmast ur enskild synpunkt önskvärda rationaliseringsåtgärder.

Emot den sålunda uttalade principen att företagens allmännyttighet bör

vara huvudsakligen avgörande för statsbidragets storlek, synas berättigade invändningar icke kunna göras. De erinringar som i förevarande fråga framställt i yttrandena ha heller icke avsett denna grundsats. Vad som däremot gjorts gällande ha varit önskemål om en mera bestämd gräns för indelningen i bidragsklasser. Enligt min mening torde det emellertid med hänsyn till företagens ständigt skiftande beskaffenhet och betydelse icke vara möjligt att på förhand uppställa några mera detaljerade regler för jämförelsen dem emellan än som skett i förslaget. Att utforma sådana regler torde få ankomma på den praktiska tillämpningen. Då avgörandet för samtliga fall kommer att ligga hos en och samma myndighet, lantbruksstyrelsen, — eller i undantagsfall av lantbruksstyrelsen hänskjutas till Kungl. Maj:t — synas mig några större farhågor för ojämnheter vid bidragstilldelningen icke böra hysas.

I några yttranden har uttalats önskvärdheten av ett fasthållande vid den grundsats, som de sakkunniga ursprungligen ansett sig böra uppställa för understöd till företag med betydande social båtnad. Sådana företag syntes principiellt böra understödjas med dels ett statsbidrag motsvarande hela den del av kostnaden som överstege de enskildas båtnad dels ock bidrag till återstående del av kostnaden efter samma grunder som tillämpades för företag utan social båtnad. Såsom i betänkandet anförts torde emellertid de svårigheter som skulle möta vid den praktiska tillämpningen härav utgöra tillräckliga skäl för att söka finna en annan beräkningsgrund för statsbidraget i dessa fall. Det synes därför vara försvarligt att av praktiska skäl frångå den nämnda grundsatsen och i stället medgiva ett procentuellt högre statsbidrag, enhetligt beräknat å hela kostnaden för företaget.

Den föreslagna statsbidragskvoten för den högre bidragsklassen, motsvarande hälften av den av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden, har undantagslöst godtagits i de avgivna yttrandena. Däremot ha ett flertal myndigheter och sammanslutningar framhållit, att det av de sakkunniga, delvis av besparingsskäl förordade statsbidraget för den lägre bidragsklassen, en tredjedel av kostnaden, komme att för de till denna klass hänfödda företagen innebära en icke önskvärd sänkning av det nu med genomsnittligen 47—48 procent av kostnaden utgående statsbidraget. I detta hänseende vill jag framhålla, att det enligt min mening skulle varit önskvärt, att bidraget i den lägre klassen hade kunnat, såsom i flera yttranden förordats, bestämmas till 40 procent av kostnaden. Emellertid finner jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka högre bidragsprocent än den av de sakkunniga föreslagna. Jag vill emellertid betona angelägenheten av att den av de sakkunniga föreslagna möjligheten att i vissa fall vidtaga jämkning nedåt av bidragsprocenten i synnerhet för företag i den lägre bidragsklassen kommer att betraktas som en ren undantagsåtgärd, vilken bör tillgripas endast när ett företag befinnes särskilt fördelaktigt ur enskild synpunkt. Jämkningsmöjligheten synes dock kunna få en viss betydelse beträffande sådana till den högre bidragsklassen hänförliga företag, för vilka behovet av ett högt understöd icke är påfallande.

Särskilt med anledning av vad Föreningen statens lantbruksingenjörer

framhållit därom att det skulle kunna bli beroende av slumpen om till torrläggningen av ett visst område bidrag komme att lämnas efter den högre eller den lägre bidragsklassen, synes mig böra erinras om att avgörandet härav givetvis förutsätter ett grannlaga bedömande av företagets huvudsakliga natur. Då statsbidraget, såsom de sakkunniga förordat, synes böra tillkomma företaget och icke de enskilda delägarna skuile — liksom för övrigt nu är fallet — en enhetlig bidragsprocent bli tillämplig å hela kostnaden för företaget. Därest torrläggning å en större egendom samtidigt kommer att inbegripa förbättring för ett flertal ofullständiga jordbruk och företaget därigenom medför betydande sociala fördelar, synes det mig fullt försvarligt att hänföra detsamma till den högre bidragsklassen. Givetvis kunna emellertid här uppkomma svårbedömda gränsfall. Det må i detta sammanhang erinras om att en enskild jordägare endast i ringa mån torde kunna inverka på bestämmandet av ett företags omfattning, varom avgörandet ankommer på förrättningsmännen.

I fråga om de kostnader till vilka statsbidrag skulle lämnas synes mig den av de sakkunniga förordade nya bestämmelsen om bidrag även till kostnaden för en första rensning av avloppen innebära en beaktansvärd förbättring av hittills gällande villkor. I övrigt torde bidrag i förevarande ordning liksom hittills böra lämnas till kostnaden för själva torrlägningsarbetet, tegdikning och dränering undantagna, samt planlägnings- och hantlangningskostnad. I fråga om planlägningskostnad för sådana företag, vilka icke komma till utförande, synes det mig vara av vikt att möjlighet öppnas till beviljande i vissa fall av statsbidrag motsvarande hela nämnda kostnad. Särskilt när av markägarna oförutsedda hinder visa sig föreligga mot ett företag, exempelvis genom uppkommande skada å växt- eller djurliv, kan det mången gång synas hårt, att de skola få vidkännas kostnad för en planläggning som visat sig ändamålslös. Jag vill därför i detta hänseende ansluta mig till de sakkunnigas förslag. I likhet med de sakkunniga anser jag att åt lantbruksstyrelsen böra kunna anförtros att i regel besluta om bidrag till planlägningskostnad.

Med avseende på frågorna om tilläggsbidrag till företag, för vilka kostnaden blivit större än beräknat, och om minskning av statsbidraget, när verkliga kostnaden understigit den beräknade, kan jag ansluta mig till vad de sakkunniga anfört.

En form av skador genom torrlägningsföretag, som på senare tid blivit uppmärksammas, är den som uppkommer genom att den temporärt ökade vattenavrinningen från torrlägningsområden kan vid starkare flöden förorsaka översvämningar eller eljest förhöjda vattenstånd å nedanföret vid samma vattendrag belägna marker. Jag ansluter mig till de sakkunnigas förslag att bereda företag med huvudsakligt ändamål att avhjälpa sådana skador en fördelaktig ställning i statsbidragshänseende. Därjämte vill jag emellertid tillägga, att det enligt min mening förtjänar tagas under överbäggande att åt skadelidande jämväl bereda möjlighet till skäligen gottgörelse av statsmedel för lidna förluster.

Med hänsyn såväl till de ur företagens synpunkt genomgripande ändringar i understödsvillkoren, vilka innefattas i de nu framlagda förslagen, som ock till angelägenheten av att rubbningar icke uppstå i den bidragsbeviljande myndighetens verksamhet torde det vara lämpligt att beträffande torrläggningsföretag, för vilka ansökningar om understöd inkommit till lantbruksstyrelsen vid tiden för införandet av de ändrade villkoren, hittills gällande understödsbestämmelser få tillämpas.

Villkoren för lån från statens avdikningslånefond torde såsom de sakkunniga föreslagit böra i tillämpliga delar anpassas efter vad som kommer att föreskrivas rörande statsbidrag, dock att lån icke torde böra tilldelas företaget såsom sådant utan de särskilda delägare som önska erhålla lån. Statskontoret och riksräkenskapsverket ha givit uttryck för önskvärdheten av att förvaltningen och redovisningen av statens avdikningslånefond helt överflyttades till lantbruksstyrelsen. Jag finner visserligen skäl tala för en sådan åtgärd men är, bland annat med hänsyn till de förändringar i organisatoriskt avseende som därav bleve påkallade, icke beredd att för närvarande framlägga förslag om en överflyttning.

I fråga om torrläggningens verksamhetens framtida behov av statsunderstöd kan jag endast i likhet med de sakkunniga uttala, att möjlighet icke torde föreligga att därom nu verkställa beräkningar, samt framhålla angelägenheten av att de löpande understödsbehoven i möjligaste mån tillgodoses så att stockning i verksamheten må kunna undvikas.»

Verksamheten för jords torrläggning är av sådan betydelse för höjande av jordbrukets avkastningsförmåga och för rationalisering av jordbruksdriften att den utan tvivel är i hög grad förtjänt av statens stöd. Riksdagen har också ända sedan början av 1840-talet ställt medel till verksamhetens förfogande, till en början i form av lån men senare även såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Utskottet.

Såsom 1942 års torrläggningssakkunniga påvisat ha emellertid de hittills tillämpade grunderna för torrläggningens verksamhetens understöd icke varit tillfredsställande. Utskottet har också haft anledning att vid upprepade tillfällen fästa uppmärksamheten på fall, då torrläggningens företag fått komma till utförande med stöd av statsmedel oaktat företagen sedermera visat sig orsaka svåra ekonomiska missräkningar för delägarna. Det är även känt, att statsmakterna stundom måst träda emellan och genom särskilda, ofta betydande bidrag avhjälpa svårigheterna. Sådana misslyckanden ha ofta haft sin grund i att verkställda kostnads- och båtnadsberäkningar varit otillförlitliga. Bland övriga brister i den hittillsvarande understödsverksamheten må nämnas, att vid övervägandet av frågan om statens medverkan icke givits rum för någon egentlig prövning av ett planerat torrläggningens företags önskvärdhet och lämplighet med hänsyn till jordens blivande användning och behovet av ökade arealer för jordbruksdriften. Gällande bestämmelser ha ej heller medgivit ett bedömande med hänsyn till sociala förbättringar eller ett tillbörligt beaktande av skador och olägenheter, som kunnat följa av företaget.

Beträffande frågan om införande av nya grunder för torrlägningsverksamhetens understödjande med statsmedel kan utskottet i huvudsak ansluta sig till vad föredragande statsrådet anfört och föreslagit. Det synes sålunda angeläget, att den statsunderstödda torrlägningsverksamheten för närvarande i första hand inriktas på förbättring av redan odlad jord och komplettering av ofullständiga jordbruk, medan däremot nyodling för annat än sistnämnda ändamål synes böra understödjas endast om åtgärden kan anses vara av synnerlig betydelse. Den av de sakkunniga föreslagna och av föredragande statsrådet förordade friare bedömningen av torrlägningsföretagens önskvärdhet finner utskottet ändamålsenlig. Det måste sålunda enligt utskottets mening vara riktigt, att såsom båtnad av ett torrlägningsföretag räkna icke blott jordens ökade alstringsförmåga utan även förbättrade brukningsförhållanden och sociala fördelar. Å andra sidan böra också beaktas de skador och olägenheter, som kunna befaras av torrläggningen. För att ett företag skall vara förtjänt av statens stöd måste den påräknade nyttan icke blott överstiga kostnaden för arbetets utförande utan även uppväga sådana eventuella nackdelar som förlust av vattenkraft, skada å fiske, förstörda skönhetsvärden och försämringar i fråga om sanitära eller klimatiska förhållanden med mera.

Med avseende å statsbidragets storlek vill utskottet tillstyrka förslaget om avskaffande av den nuvarande ordningen med bidrag efter växlande procent-satser och förorda införandet av två i huvudsak fasta bidragsklasser. I fråga om grunderna för torrlägningsföretagens hänförande till den ena eller andra bidragsklassen samt om statsbidragets storlek ha de i propositionen framställda förslagen icke givit anledning till erinran från utskottets sida. Statsbidraget synes sålunda i regel böra utgöra, i den högre bidragsklassen 50 procent och i den lägre $33\frac{1}{3}$ procent av den godkända kostnaden för företaget. Av skäl som anförts i propositionen kan utskottet följaktligen icke biträda det i de likalydande motionerna I: 338 och II: 522 framställda yrkandet om ett normalt bidrag med 40 procent av kostnaden och ett särskilt bidrag därutöver till företag, för vilka kostnaden överstiger den enskilda båtnaden men som dock av sociala skäl böra komma till stånd, och till företag, med vilka avses att avhjälpa skada som förorsakas genom tilledande av vatten från andra torrlägningsområden.

I likhet med föredragande statsrådet vill utskottet tillstyrka förslagen att i de kostnader, till vilka statsbidrag kan lämnas, må inräknas även kostnad för en första rensning av avloppen samt att, när särskilda omständigheter därtill föranleda, bidrag må beviljas till täckande av hela kostnaden för planläggning av företag, vilka icke komma till utförande. Beviljande av bidrag i sistnämnda fall bör, såsom i propositionen förordats, i regel kunna ske genom lantbruksstyrelsen.

Vad föredragande statsrådet i övrigt anfört och föreslagit i fråga om principerna för torrlägningsverksamhetens understödjande har icke givit anledning till erinran från utskottets sida.

I motionen II: 558 har föreslagits bland annat, att riksdagen för sin del

måtte uttala, att vid beviljandet av statsbidrag från statens avdikningsanslag företräde borde givas företag som utfördes å mindre jordbruk eller där mindre jordbrukare vore intressenter. Yrkandet tar sikte på förhållanden likartade med de nu rådande, då de anslag som kunna ställas till torrlägningsverksamhetens förfogande äro otillräckliga för fyllande av understödsbehovet. Tyvärr torde med hänsyn till det statsfinansiella läget icke kunna för den närmaste tiden förväntas sådan medelstildelning till avdikningsanslaget, att alla bidragsberättigade företag utan dröjsmål erhålla bidrag. Tvärtom lär en så förmånlig ställning kunna beredas endast de mest angelägna företagen. Vad då beträffar frågan om företräde för vissa företag må erinras om vad i sådant hänseende förekom vid 1941 års riksdag. I sitt utlåtande nr 1, vilket godkändes av riksdagen, förklarade sig utskottet biträda ett i motionen I: 47 framställt yrkande, enligt vilket en sådan ordning vid prövningen av förekommande ansökningar om statsbidrag borde tillämpas, att företräde bereddes åt snabbt produktionsbefrämjande torrlägningsföretag. De numera inträdda förbättringarna i försörjningsläget torde visserligen föranleda, att den större eller mindre snabbhet, med vilken ett torrlägningsföretag kan möjliggöra förbättrad avkastning, ej längre bör ha avgörande betydelse vid bedömning av företagets vikt. Detta förhållande torde dock icke orsaka någon nämnvärd ändring i de principer som nu tillämpas i fråga om företräde till erhållande av statsbidrag. I anslutning till vad utskottet i det föregående uttalat i fråga om den önskvärda inriktningen av torrlägningsverksamheten vill utskottet förorda, att sådant företräde i fortsättningen beredes företag, vilka huvudsakligen avse förbättring av redan odlad jord eller i avsevärd utsträckning möjliggöra komplettering av ofullständiga jordbruk.

V. Torrlägningsverksamhetens organisation.

1. Organisationens huvuddrag.

Redogörelser för nuvarande förhållanden, de sakkunnigas förslag och yttrandena återfinnas i propositionen resp. s. 41—43, 43—51 och 51—59.

Föredraganden har härutinnan anfört följande:

»Rörande lämpligaste sättet att ordna torrlägningsverksamhetens organisation har sedan länge rått delade meningar. Att så i viss mån fortfarande är fallet framgår av den nu föreliggande utredningen med de däröver avgivna yttrandena. I något yttrande har förordats hela verksamhetens förstatligande, medan däremot från andra håll uttalats önskemål om dess inordnande under hushållningssällskapen. En tredje möjlighet, till vilken de sakkunniga anslutit sig, är att i huvudsak bibehålla den nuvarande uppdelningen mellan staten och hushållningssällskapen och sålunda låta på de statsanställda förrättningsmännen, lantbruksingenjörerna, ankomma att i främsta rummet planlägga och övervaka utförandet av sådana avloppsföretag som handläggas vid syn enligt vattenlagen — diknings-, vattenavlednings- och invallningsföretag —

under det att däremot planläggning och övervakning av detaljdräneringen, huvudsakligen täckdikningen, i allmänhet skulle få ombesörjas av hushållningssällskapens förrättningsmän, jordbrukskonsulenterna.

Ett sammanförande av hela torrlägningsverksamheten i en gemensam organisation kan givetvis ur vissa synpunkter framstå såsom den mest rationella lösningen av förevarande fråga. Emellertid torde ett förstatligande av verksamheten medföra så betydande olägenheter att jag icke finner mig vilja ifrågasätta denna utväg. En dylik omorganisation kunde befaras medföra att den upplysningsverksamhet rörande täckdikningens betydelse och nytta för jordbruket, vilken för närvarande bedrivs av hushållningssällskapen, skulle i stort sett upphöra eller i varje fall i hög grad minska i värde och betydelse. Såsom de sakkunniga anfört ha sällskapen nämligen helt andra möjligheter att genom upplysning befordra täckdikningsarbetet än statliga myndigheter och tjänstemän. En förutsättning för detta upplysningsarbete är dock att hushållningssällskapen ha tillgång på personal med praktisk erfarenhet från torrlägningsverksamheten. En stark opinion mot en lösning av förevarande spörsmål genom hela verksamhetens förstatligande torde också finnas ute bland sällskapen och på landsbygden.

Å andra sidan skulle även ett överförande av vattenavledningsverksamheten till hushållningssällskapen medföra vissa olägenheter med hänsyn till att sällskapen sakna närmare erfarenhet rörande bedrivandet av denna del av torrlägningsverksamheten. Det skulle också möta vissa svårigheter att på tillfredsställande sätt inordna den redan nu till huvudsaklig del statsanställda personalen inom lantbruksingenjörsorganisationen under vederbörande hushållningssällskap som chefsmyndighet.

Den uppdelning av torrlägningsverksamheten som nu råder torde ha varit betingad, förutom av de särskilda omständigheter varunder de olika verksamhetsgrenarna tillkommit, jämväl av de avvikelser som täckdikningen företer i förhållande till torrlägningsverksamheten i övrigt och av de olika anspråk som ställas på förrättningsmännen. Dessa skiljaktigheter synas närmast leda till att bibehålla en tämligen fristående organisation av vardera verksamheten. Härvid måste dock tillses att nödig kontakt upprätthålles mellan förrättningsmännen så att de särskilda arbetsuppgifterna kunna anpassas efter varandra. I detta hänseende är av vikt såväl att planerade täckdikningar icke försenas genom att avloppsfrågorna förbliva olösta som ock att områden, för vilka huvudavloppen blivit ordnade, därefter så snart som möjligt kunna genom erforderlig täckdikning bringas i kultur och torrläggningen därmed till fullt utnyttjas. För besparing av arbete måste jämväl tillses att utredningsmaterial i form av avvägningsresultat och kartläggning, som utförts vid planläggning av det ena företaget, står till förfogande för det andra.

Vid övervägande av det föreliggande problemet har jag kommit till den uppfattningen att den nuvarande organisationen i vad den innefattar en uppdelning av verksamheten mellan staten och hushållningssällskapen bör kunna bibehållas. I flera av de inkomna yttrandena har även omvitnats att den nuvarande ordningen i stort sett fungerat tillfredsställande. Emellertid måste be-

tryggande garantier skapas för uppehållande av den kontakt mellan verksamhetsgrenarna, varom jag nyss talat. Den av de sakkunniga förordade anordningen för verksamhetens sammanhållande synes mig innebära en lämplig lösning. Enligt denna skulle vattenavledningen och täckdikningen såsom i huvudsak fristående verksamhetsgrenar sortera under lantbruksstyrelsen, men därjämte skulle organiseras en mera enhetlig lokal ledning och samordning av förrättningsmännens arbete genom inrättande av vissa nya organ, kallade torrläggingsnämnder. Den av mig i det föregående förordade ändringen i de allmänna bidragsgrunderna synes även påkalla inrättandet av ett lokalt organ med större förutsättningar än de nuvarande täckdikningsnämnderna att till ledning vid bedömning av torrläggningsföretagens lämplighet och behov av statsunderstöd avgiva betänkanden till lantbruksstyrelsen och däri framlägga utredning om företagens ekonomiska betingelser och sociala betydelse.

I vissa av de avgivna yttrandena har ifrågasatts huruvida icke spørsmålet om torrläggingsverksamhetens organisation lämpligen borde lösas i ett större sammanhang. Enligt vad 1942 års jordbrukskommitté i sitt yttrande uttalat kunde från kommittén förväntas ett förslag om inrättande av andra lokala nämnder med den mera vittomfattande uppgiften att överhuvudtaget sörja för brukningsdelarnas rationalisering. Då det vore angeläget att samtliga rationaliseringsåtgärder inom ett område bleve föremål för enhetlig planläggning, har kommittén ansett att, därest dylika nämnder komme till stånd, dessa jämväl borde behandla torrläggingsfrågor. Med hänsyn till vikten av att spørsmålet om torrläggingsverksamhetens organisation och bedrivande snarast vinner sin lösning, anser jag icke försvarligt att ytterligare uppskjuta avgörandet i avvaktan på förslag, vilka eventuellt kunna framdeles komma att beröra ifrågavarande verksamhets organisation. Om de av jordbrukskommittén omförmälda nämnderna i en framtid skulle inrättas, torde det icke möta något större hinder att dessa då övertaga torrläggingsnämndernas uppgifter.

På grund av det anförda anser jag mig böra till omedelbart genomförande förorda den ändring av den nuvarande organisationen inom torrläggingsverksamheten, som innefattas i förslaget om inrättande av torrläggingsnämnder.

Vad angår torrläggingsnämndernas sammansättning kan jag biträda de sakkunnigas förslag att antalet ledamöter i nämnderna bestämmas till fem. Däremot finner jag det tveksamt om den av de sakkunniga föreslagna sammansättningen av nämnderna är den lämpligaste. Enligt min mening synes en starkare förankring av nämnderna till det praktiska jordbruket vara önskvärd. Såsom de sakkunniga föreslagit att nämnderna skulle vara sammansatta, skulle dessa komma att bestå av endast en jordbruksrepresentant. De frågor, som torrläggingsnämnderna skola handlägga, torde i stor utsträckning vara av praktisk art. Under sådana förhållanden synes lämpligast, att i nämnderna insättes ett större antal jordbrukare. Jag vill därför förorda att ordföranden, vilken såsom de sakkunniga föreslagit bör utses av länsstyrelsen, skall vara en i jordbruk kunnig person, varjämte två andra ledamöter,

som utses av hushållningssällskapet, skola vara jordbrukare. Den omständigheten att en för uppdraget lämplig person tillhör vederbörande hushållningssällskaps ledning synes icke böra utgöra hinder för att han utses till ordförande i nämnden.

I fråga om torrläggingsnämnds sammansättning i övrigt torde det vara av särskild vikt att vederbörande lantbruksingenjör och jordbrukskonsulent såsom obligatoriska ledamöter samarbeta inom nämnden och därigenom erhålla överblick över torrläggingsverksamheten i dess helhet inom distriktet samt möjlighet att därefter anpassa var sina särskilda arbetsuppgifter. Ehuru det givetvis skulle vara till stort gagn att även hushållningssällskapets sekreterare vore ledamot i nämnden, anser jag mig likväl i betraktande av önskvärdheten av att antalet ledamöter begränsas icke böra tillstyrka de sakkunnigas förslag i denna del. För att emellertid nämnden skall bliva i tillfälle att tillgodogöra sig hushållningssällskapssekreterarens sakkunskap i fråga om jordbruket inom sällskapets verksamhetsområde, synes lämpligt att denne utses till nämndens sekreterare. Under sådana förhållanden kan hushållningssällskapets expedition jämväl utgöra kansli för torrläggingsnämnden.

Då så finnes påkallat, torde nämnden böra söka kontakt med vederbörande egnahemsnämnd eller egnahemsdirektör.

De sakkunnigas förslag rörande torrläggingsnämndernas uppgifter utöver vad jag förut anfört kan jag i huvudsak biträda. Nämnderna böra sålunda genom råd och upplysningar verka för en ändamålsenlig torrläggingsverksamhet. Beträffande andra torrläggingsföretag än sådana, som skola planläggas vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen, böra nämnderna fördela planläggningsuppdragen mellan förrättningsmännen. På nämnderna skall ankomma att föra register över sökta förrättningar samt ha uppsikt över planläggningsarbetenas behöriga fortgång och, om brist därutinnan iakttages, anmäla förhållandet till lantbruksstyrelsen eller vidtaga annan lämplig åtgärd. Det torde även böra kunna uppdragas åt nämnderna, där vederbörande hushållningssällskap så finner lämpligt, att fatta beslut rörande statsbidrag till täckdikning och lån från täckdikningslånefonden.

Likaledes kan jag ansluta mig till vad de sakkunniga anfört rörande innehållet i det betänkande som enligt vad jag förut anfört skall avgivas av nämnden över ansökan om statsunderstöd.

Med hänsyn såväl till vikten av att de olika nämnderna vid bedömande av torrläggingsföretagen tillämpa enhetliga grunder som även till angelägenheten av att verksamheten i övrigt blir från början rationellt organiserad torde det vara lämpligt, att lantbruksstyrelsen beredes tillfälle att kort efter det ledamöter i nämnderna utsetts sammankalla ordförandena för instruktion och överläggning rörande verksamheten.

Om torrläggingsnämnderna komma till stånd, torde något behov icke föreligga av sådana länsgodemän som i några yttranden påyrkats.

Bestridandet av expenser för torrläggingsnämnderna synes böra ombesörjas av hushållningssällskapen, vilka emellertid torde böra härför tilldelas vissa årliga bidrag av statsmedel. I likhet med åtskilliga remissmyndigheter

anser jag att kostnaderna för torrlägningsnämndernas verksamhet blivit för lågt beräknade. Med hänsyn härtill ävensom med anledning av den ändring i nämndernas sammansättning, som jag i förhållande till de sakkunnigas förslag förordat, föreligger anledning att beräkna kostnaderna något högre än de sakkunniga gjort. Då även någon ökning av den för resekostnader avsedda posten torde vara erforderlig, synas kostnaderna i avvaktan på närmare erfarenhet böra kunna beräknas till 70 000 kronor årligen. Med detta belopp har avsetts att täcka kostnader för arvode åt ordförande och sekreterare, omkring 500 kronor för vardera, dagarvoden till de två av hushållningssällskapet utsedda ledamöterna efter 20 kronor för dag, reseersättningar beräknade till 20 000 kronor och expenser med 10 000 kronor.

Därest förslaget om inrättande av torrlägningsnämnder vinner riksdagens bifall, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda instruktion för nämnderna, däri jämväl inbegripet föreskrifter om ersättare för ledamöterna med mera.»

Kungl. Maj:t har anslutit sig till de sakkunnigas förslag om bibehållande i huvudsak av torrlägningsverksamhetens nuvarande uppdelning mellan staten och hushållningssällskapen och om inrättande av nya lokala organ, kallade torrlägningsnämnder, med uppgift bland annat att skapa erforderlig kontakt mellan förrättningsmännen och var på sin ort sörja för enhetlig ledning och kontroll över verksamheten. Vad sålunda föreslagits synes utskottet innebära en godtagbar lösning av den sedan länge tvistiga frågan om lämpligaste sättet att ordna torrlägningsverksamhetens organisation.

Utskottet.

I fråga om torrlägningsnämndernas sammansättning ha i viss mån delade meningar kommit till uttryck. Enligt de sakkunnigas förslag skulle varje nämnd bestå av en av länsstyrelsen utsedd, i administrativa frågor erfaren person såsom ordförande, vederbörande lantbruksingenjör, hushållningssällskapets sekreterare, dess jordbrukskonsulent för täckdikningsärenden samt en av sällskapets förvaltningsutskott utsedd, i jordbruk kunnig och erfaren person. Föredragande statsrådet har däremot ansett en starkare förankring av nämnderna till det praktiska jordbruket önskvärd och för den skull förordat sådan ändring i de sakkunnigas förslag, att ordföranden skulle vara en i jordbruk kunnig person, att två ledamöter, utsedda av hushållningssällskapet, skulle vara jordbrukare samt att hushållningssällskapets sekreterare ställdes utanför nämnden men borde utses till sekreterare i denna. I de likalydande motionerna I: 339 och II: 521 har hemställts, att till ordförande i torrlägningsnämnd skulle av länsstyrelsen utses en i sociala och allmän-ekonomiska frågor väl insatt person, att hushållningssällskapets förvaltningsutskott skulle utse två i jordbruk kunniga ledamöter, av vilka åtminstone den ene skulle vara jordbrukare, samt att vederbörande lantbruksingenjör och jordbrukskonsulent borde vara obligatoriska ledamöter av nämnden. Denna skulle äga utse sin sekreterare bland ledamöterna eller utanför deras krets. I likhet med de sakkunniga ha motionärerna ansett, att ordföranden icke borde få tillhöra hushållningssällskapets ledning. I propositionen har där-

emot uttalats, att ett sådant förhållande icke syntes böra utgöra hinder för att vederbörande utsåges till ordförande.

Som skäl för sitt yrkande i fråga om torrlägningsnämndernas sammansättning ha motionärerna anfört i huvudsak, att nämnderna icke borde bestå uteslutande av representanter för jordbruket. Med hänsyn till arbetsuppgifterna syntes nämligen även sociala och allmänna ekonomiska intressen böra vara företrädade, varigenom nämnderna skulle bliva bättre skickade att fullgöra sin uppgift att giva lantbruksstyrelsen stöd vid bedömande av bidrags- och lånefrågor.

I de likalydande motionerna I: 363 och II: 557 har påyrkats föreskrift att hushållningssällskapets sekreterare skulle vara ledamot av torrlägningsnämnden.

Utskottet hyser för sin del den uppfattningen, att en sammansättning av torrlägningsnämnderna i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i motionerna I: 339 och II: 521 skulle bereda nämnderna tillgång till erforderlig sakkunskap i jordbruksfrågor samtidigt som möjlighet öppnades att tillföra dem ytterligare ekonomisk och administrativ erfarenhet. I övrigt vill utskottet ansluta sig till föredragande statsrådets mening, att den omständigheten att en för ordförandeuppdraget lämplig person tillhör hushållningssällskapets ledning icke bör utesluta denne från valbarhet. Utskottet förordar följaktligen, att torrlägningsnämnd skall bestå av fem personer och ha följande sammansättning: ordförande, en i sociala och allmäneconomiska frågor väl insatt person, utsedd av länsstyrelsen, vederbörande lantbruksingenjör och jordbrukskonsulent samt två av hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedda personer, av vilka åtminstone den ene skall vara jordbrukare. Möjlighet torde därmed föreligga att, om så finnes önskvärt, såsom ledamot i nämnden insätta hushållningssällskapets sekreterare. Nämnden bör enligt utskottets mening äga frihet att utse sin sekreterare bland ledamöterna eller utanför deras krets. Utskottet förutsätter dock i likhet med de sakkunniga, att hushållningssällskapets expedition kommer att tjäna som kansli för nämnden.

I fråga om torrlägningsnämndernas uppgifter har utskottet icke funnit anledning till erinran mot det i propositionen framlagda förslaget. Såsom de sakkunniga uttalat kommer med hänsyn till dessa uppgifter en väsentlig del av ansvaret för den statsunderstödda torrlägningsverksamheten att åvila nämnderna. Utskottet vill särskilt understryka vikten av nämndernas åliggande att vid behov lämna förrättningsmännen råd och stöd i deras arbete. Av största betydelse blir därjämte uppgiften att till lantbruksstyrelsen avgiva betänkanden i anledning av ansökningar om understöd. Därest nämnderna — under noggrant och omdömesgillt beaktande såväl av de fördelar som stå att vinna genom torrläggning av mark som ock av därvid uppkommande olägenheter och skador — med allvar eftersträva en sakkunnig sovring av framkommande torrlägningsprojekt, torde de komma att fylla en viktig uppgift för befordrande av en sund utveckling av torrlägningsverksamheten.

Vad angår sammankallande av nämndernas ordförande för information, beräkning av kostnaderna för nämnderna samt utfärdande av instruktion för dem tillstyrker utskottet vad Kungl. Maj:t föreslagit.

2. Gränsdragningen mellan lantbruksingenjörernas och jordbrukskonsulenternas behörighetsområden.

Beträffande vad som anförts av de sakkunniga och i yttrandena hänvisas till s. 63—65, resp. s. 65—67 i propositionen.

Föredraganden har anfört:

»Vid planläggning av täckdikning inträffar det icke sällan, att huvudavloppet befinnes vara i behov av utvidgning eller fördjupning. Enligt hittills gällande bestämmelser har rätten för jordbrukskonsulent att fullfölja torrläggningen genom att upprätta plan även för avloppets förbättring varit mycket begränsad. Endast där syneförrättning icke erfordrats och kostnaden understigit 1 000 kronor har jordbrukskonsulent ägt utföra planläggningen. När tekniska eller rättsliga svårigheter icke lägga hinder i vägen synes det emellertid praktiskt att den som upprättar plan för en täckdikning även får verkställa utredning om avloppets förbättrande. De krav i fråga om kunskaper som numera ställas på hushållningssällskapens förrättningsmän torde vara tillräckligt betryggande för att åt dessa skall kunna anförtros såväl att planlägga avloppsföretag för täckdikning i de fall då detta kan ske utan syn som ock att handlägga sådana enklare syneförrättningar enligt vattenlagen, vid vilka icke möta motstående intressen av någon betydelse. Jag finner mig därför böra förorda genomförandet av det framlagda förslaget om en utsträckning av dessa förrättningsmäns behörighet i nämnda avseenden.

Vad angår den utbildning, som bör krävas av jordbrukskonsulent för rätt att handlägga syneförrättningar rörande enklare avlopp för täckdikningar, kan jag i huvudsak ansluta mig till vad de sakkunniga förordat. Den föreslagna ettåriga aspiranttjänstgöringen hos lantbruksingenjör synes mig dock kunna inskränkas till ett halvt år. Att alldeles avstå från krav på sådan tjänstgöring torde däremot icke vara tillrådligt. För vinnande av överblick över de problem som möta vid syneförrättningarna torde det nämligen vara av vikt att aspiranten får tillfälle att hos en erfaren förrättningsman följa även någon planläggning, som icke är av enklaste beskaffenhet. Den ifrågasatta fortbildningskursen vill jag tillstyrka.

Tillräckliga skäl att även för förste assistenter bereda behörighet att handlägga enklare syneförrättningar torde icke för närvarande föreligga.»

Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseenden tillstyrkas av utskottet.

Utskottet.

3. Lantbruksingenjörernas och deras tjänstebiträdens anställnings- och avlöningsförhållanden samt personalbehovet.

Redogörelser lämnas i propositionen för nuvarande förhållanden och de sakkunnigas förslag (s. 67—90) samt för yttrandena (s. 90—107).

Föredraganden har i denna del anfört och föreslagit följande:

»Vid den behandling av frågan om lantbruksingenjörorganisationens fulla förstatligande som i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 204 ägde rum vid 1939 års lagtima riksdag, anslöt sig riksdagen till den i propositionen uttalade meningen, att lantbruksingenjörerna borde göras oberoende av taxerinkomster och deras tjänstebiträden beredas statsanställning. Emellertid ansågs det lämpligt att låta omorganisationen äga rum i två etapper. I följd härav beslöts att staten då endast skulle övertaga ansvaret för den del av bitrådespersonalen, varav ett mera stadigvarande behov förelåge. Övrig bitrådespersonal skulle som dittills anställas och avlönas av förrättningsmännen själva. Frågan om lantbruksingenjörernas, extra lantbruksingenjörernas och lantbruksstipendiaternas framtida avlöningsförmåner skulle göras till föremål för fortsatt övervägande.

Såsom framgår av de sakkunnigas betänkande tala flera skäl för att tiden nu är inne att genomföra den tilltänkta omorganisationen. Förhållandena inom torrlägningsverksamheten ha sålunda i vissa hänseenden icke varit tillfredsställande. Betydande förseningar av torrlägningsföretagens planläggning ha förekommit. Den omständigheten att de blivande anställnings- och avlöningsförhållandena på lantbruksingenjörbanan icke varit fastställda torde ha varit en viktig anledning till att banan under senare år icke förmått locka ett tillräckligt antal aspiranter. Sålunda har ett flertal befattningar som extra lantbruksingenjör och lantbruksstipendiat till men för torrlägningsverksamheten varit obesatta. Behov har även visat sig föreligga av en icke obetydlig ökning av bitrådespersonalen. Med hänsyn till det anförda anser jag mig böra förordna att frågan om löne- och anställningsförhållandena för den till torrlägningsverksamheten knutna personalen nu upptages till slutligt avgörande.

Det av de sakkunniga framlagda förslaget till anställnings- och avlöningsvillkor synes mig vara av beskaffenhet att kunna med vissa mindre avvikelser godtagas.

Vad angår lantbruksingenjörerna anser jag visserligen i likhet med de sakkunniga vissa skäl kunna åberopas för befattningens placering i lönegrad A 29. I anslutning till vad allmänna lönenämndens majoritet funnit skäligt finner jag mig dock icke böra föreslå tjänstens placering i högre lönegrad än A 28. Denna lönegrad synes mig böra gälla för tjänsterna i samtliga län. Såsom de sakkunniga förordat torde såväl för lantbruksingenjörerna som för dessas bitrådande tjänstemän böra föreskrivas förbud att från kommuner eller enskilda mot ersättning mottaga uppdrag som beröra lantbruksingenjörverksamheten.

Den nu föreliggande stora arbetsbördan inom lantbruksingenjörsdistrik-

ten har som jag tidigare berört på många håll förorsakat en betydande balans av oavgjorda ärenden. Som i några yttranden framhållits föranledes därav för markägarna ofta en mycket lång väntan på de torrläggningssplaner varom de ansökt. Fall ha även förekommit då förrättningar dragit oskäligt långt ut på tiden. Huruvida dessa missförhållanden bero på att antalet förrättningsmän varit otillräckligt eller av brist på biträdespersonal är svårt att avgöra. I syfte att få bättre förhållanden till stånd vill jag förorda en viss icke alltför obetydlig utökning av biträdespersonalen. Det synes även kunna övervägas att öka antalet förrättningsmän. Innan denna fråga upptages till slutligt avgörande, torde det dock vara skäl att avvakta verkningarna av den av mig nu förordade åtgärden. Emellertid förutsätter jag att detta spörsmål följes med uppmärksamhet så att, därest ytterligare kvalificerade förrättningsmän skulle visa sig av behovet påkallade, åtgärder så snart som möjligt kunna vidtagas i syfte att få bristen avhjälpt.

Beträffande befordringsgången för den icke-ordinarie ingenjörspersonalen kan jag med i det följande angivna avvikelser ansluta mig till de sakkunnigas förslag i förevarande avseende. Aspirant på lantbruksingenjörsbefattning synes, sedan han förvärvat för lantbruksingenjörspanan föreskriven teknisk utbildning, böra av lantbruksstyrelsen antagas till ingenjöraspirant för högst ett år. Under denna tid bör aspiranten fullgöra provtjänstgöring i enlighet med vad de sakkunniga närmare angivit. Såsom jag inledningsvis framhållit synes mig ingenjöraspiranternas lantbruksutbildning tills vidare böra som hittills vara förlagd till lantbrukshögskolan. Till den därstädes anordnade ettåriga utbildningskursen för lantbruksingenjöraspiranter bör av lantbruksstyrelsen hänvisas aspirant, som under nämnda provtjänstgöring befunnits lämplig för banan. Efter att ha med godkänt vitsord genomgått kursen vid lantbrukshögskolan skall aspiranten av lantbruksstyrelsen kunna antagas till extra ingenjör, varefter han såsom de sakkunniga förordat bör tjänstgöra minst ett år som tjänstemedhjälpare åt lantbruksingenjör, ett halvt år å lantbruksstyrelsens kulturtekniska byrå och omkring ett år som kontrollant eller arbetsledare vid lämpligt arbetsföretag. Härefter torde extra ingenjören, om han på tillfredsställande sätt fullgjort sin tjänstgöring och befinnes kompetent att självständigt handlägga syneförrättningar rörande marks torrläggning, böra kunna förordnas till extra ordinarie lantbruksingenjör. Den nu angivna befordringsgången avviker så tillvida från de sakkunnigas förslag som antagningen till extra ingenjör kommer att ske omkring ett år senare än de sakkunniga förordat och tjänstgöringen hos hushållningssällskap uteslutits. Sistnämnda åtgärd har jag ansett nödvändig för att motverka den förlängning av utbildningstiden som ett bibehållande av lantbruksutbildningen vid lantbrukshögskolan innebär i förhållande till de sakkunnigas förslag. Om nämnda utbildning, såsom jag finner önskvärt, framdeles kan äga rum samtidigt med den tekniska utbildningen, synes mig aspiranten i likhet med vad de sakkunniga förordat böra efter ett års provtjänstgöring antagas till extra ingenjör samt därefter under anställningen som extra ingenjör jämväl fullgöra tjänstgöring hos hushåll-

ningssällskap under ett halvt år och, såsom i ett flertal yttranden föreslagits, vid vattendomstol under likaledes ett halvt år.

I några yttranden har framhållits, att avlöningsförhållandena för den icke-ordinarie ingenjörspersonalen enligt de sakkunnigas förslag skulle bliva väl förmånliga i betraktande av den gynnsamma befordringsgången. Med hänsyn till de anställningsvillkor som i nuvarande läge gälla för ingenjörer med högskoleutbildning samt vikten av att till torrlägningsverksamheten må kunna förvärfvas goda krafter anser jag mig emellertid icke kunna tillstyrka, att dessa befattningshavare erhålla sämre löneställning än de sakkunniga föreslagit. Följaktligen torde till ingenjöraspirant böra utgå arvode med 500 kronor i månaden, befattningen som extra ingenjör bör hänföras till lönegrad Ex 21 och befattningen som extra ordinarie lantbruksingenjör till lönegrad Eo 24. Vad särskilt angår ingenjöraspirant och extra ingenjör bör emellertid understrykas, att den nu förordade, jämförelsevis gynnsamma löneställningen är betingad av den rådande svårigheten att förvärva lämplig arbetskraft och således icke får betraktas som prejudicerande för framtiden. Såsom de sakkunniga föreslagit läser ingenjöraspirant böra medgivas vissa särskilda förmåner, såsom semester enligt för extra tjänstemän gällande grunder samt ersättning vid tjänsteresa.

Antalet befattningar som extra ordinarie lantbruksingenjör bör som de sakkunniga uttalat bestämmas så att rekryteringsbehovet på lantbruksingenjörbanan fylls och behovet av biträdande förrättningsmän i de mera arbetstyngda distrikten kan tillgodoses. Ingenjöraspiranter böra antagas till det antal som är förenligt med en jämn befordringsgång. För nästkommande budgetår vill jag förorda, att å tjänsteförteckningen uppföras 6 befattningar som extra ordinarie lantbruksingenjör samt att medel beräknas för anställande av 2 extra ingenjörer. Den minskning som detta innebär i förhållande till nu medgivet antal befattningshavare är betingad därav att på banan icke torde under samma budgetår vara att tillgå ett större antal för sådana befattningar kompetenta ingenjörer än nu angivits.

Medel torde dessutom böra beräknas till avlöning av 2 ingenjöraspiranter.

I likhet med de sakkunniga anser jag goda skäl tala för att förste assistenterna, vilka nu äro placerade i lönegrad Eo 17, upptagas såsom ordinarie befattningshavare i lönegrad A 19. En sådan befattningshavare torde böra avses för varje lantbruksingenjördistrikt. För att undvika mindre önskvärda tvångsflyttningar bör emellertid övergångsvis ordnas så att, där i ett distrikt nu finnas två förste assistenter, denna anordning tillsvidare får fortbestå och de distrikt som under övergångstiden nödgas avstå från förste assistent i stället tillgodoses med väl kvalificerad arbetskraft i assistentgraden. Vad angår assistenterna, vilka för närvarande tillhöra lönegrad Eo 15, anser jag, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit, en viss förbättring av deras anställningsförhållanden vara motiverad. Av skäl som i det föregående framhållits och som närmare utvecklats av de sakkunniga erfordras en icke obetydlig ökning av denna personalgrupp. Jag vill därför ansluta mig till förslaget om inrättande av 20 assistentbefattningar i lönegrad A 16

och 12 i lönegrad Eo 16. Frågan om det för framtiden erforderliga antalet assistenter bör såsom de sakkunniga anfört tagas under vidare övervägande sedan närmare erfarenhet vunnits om personalbehovet efter omorganisationen.

Befattningarna som tekniskt biträde torde i allmänhet böra utgöra rekryteringstjänster till assistentbefattningarna. Det är därför angeläget att de för antagning till assistent gällande kompetenskraven i regel uppfyllas av den som skall anställas som tekniskt biträde. Att föreskriva detta som oeftergivligt villkor torde emellertid icke vara önskvärt, enär möjligheten synes böra lämnas öppen att för vissa arbetsuppgifter anställa även annan lämplig arbetskraft.

Anslagsbehovet till avlöningar för tekniska biträden torde i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag böra för nästa budgetår avvägas för ett personalbehov av 30 biträden och upptagas till 117 000 kronor. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare övervägande taga ställning till anställningsformen och avlöningsvillkoren för denna personal.

De nuvarande befattningarna som ritbiträde i lönegrad Eo 7 synas som de sakkunniga förordat böra omändras till kanslibiträden i lönegrad A 7, därvid en sådan befattning beräknas för varje lantbruksingenjörssdistrikt. Vad jag i det föregående anfört om åtgärder till förebyggande av tvångsförflyttning av förste assistenter synes böra äga motsvarande tillämpning i fråga om kanslibiträdena.

Anslag synes mig vidare böra beräknas för anställande av 24 kontorsbiträden i lönegrad Eo 4 och 10 skrivbiträden i lönegrad Ex 2, varjämte ett belopp av 5 000 kronor bör upptagas för tillfällig biträdeshjälp.

För flertalet av de nuvarande lantbruksingenjörerna föranleder en övergång till de föreslagna nya avlöningsbestämmelserna en mer eller mindre betydande minskning i deras avlöningsförmåner. I överensstämmelse med de grundsatser som tillämpats vid löneregleringar för andra personalgrupper, senast häradshövdingarna, torde det vara skäligt, att sålunda uppkommande inkomstminskningar i viss mån kompenseras genom övergångsersättningar. I fråga om grunderna för dessa ersättningsberäkningar kan jag ansluta mig till vad de sakkunniga anfört. Vad beträffar ersättningsstorlek för varje särskilt fall synes endast böra framhållas att ett mera tillförlitligt material för dess beräkning än det de sakkunniga haft att tillgå näppeligen torde stå till buds. Då jag med frångående av de sakkunnigas förslag om lantbruksingenjörstjänsternas placering i lönegrad A 29 anslutit mig till allmänna lönenämndens förslag om en placering i lönegrad A 28 synes, såsom lönenämnden i sitt yttrande framhållit, en viss höjning av övergångsersättningarna utöver vad de sakkunniga föreslagit vara påkallad. Höjningen torde skäligen böra beräknas till ungefärliga skillnaden i löneförmåner mellan 28 och 29 löneklasserna jämte därå beräknat rörligt tillägg och kristillägg, eller i runt tal 600 kronor. Övergångsersättning med sistnämnda belopp synes böra utgå även till de sex lantbruksingenjörer som enligt de sakkunnigas beräkningar icke vid en placering i lönegrad A 29 skulle lida beräkningsbar löneminskning.

Övergångsersättningar böra i enlighet med vad jag sålunda anført efter en övergång till den föreslagna nya lönestaten utbetalas till nedannämnda lantbruksingenjörer med följande belopp, att utgå till fullo under budgetåret 1945/46 och därefter avskrivnas med en tiondel för varje budgetår.

Lantbruksingenjör	Belopp kronor	Lantbruksingenjör	Belopp kronor
Kindblom, K. G.	6 600	Zielfelt, E.	2 800
Wallér, C.-H.	6 600	Hallin, S. G. V.	2 600
Risberg, N. E.	6 600	Westling, K. F.	2 500
Olsson, F. M.	6 600	Gustafsson, N. G.	2 000
Welin-Berger, A. H.	6 600	Öjefors, K. E.	1 400
Wadman, G.	5 600	Lingström, L. M.	800
Berner, C.	5 600	Larsson, D.	600
Helin, I. P.	5 000	Möller, J. T.	600
Hägglund, J. M.	4 900	Danielsson, A. S. A.	600
Hegethorn, G. H.	4 200	Arfwedson, W. J. R.	600
Lindqvist, E. G.	4 100	von Heideken, P. G.	600
Welin-Berger, A. E.	3 700	Berg, S. O.	600.

Det sammanlagda beloppet av övergångsersättningar skulle under det första övergångsåret uppgå till i runt tal 82 000 kronor.

Beträffande de nuvarande extra lantbruksingenjörerna och lantbruksstipendiaterna torde, därest löneregleringen skulle för någon av dem på grund av hittills åtnjuten inkomst av taxa medföra nämnvärd inkomstminskning, frågan om eliminerandet därav genom placering i lämplig löneklass böra få av Kungl. Maj:t övervägas från fall till fall.

Beträffande de särskilda övergångsordningar som påkallas av den av mig förordade löneregleringen inom lantbruksingenjörorganisationen kan jag ansluta mig till vad de sakkunniga anført. Vad särskilt angår taxeinkomsterna för de förrättningar som icke avslutats vid tiden för löneregleringens genomförande böra dessa beträffande åtgärder som vidtagits före nämnda tidpunkt tillkomma förrättningsmännen och för senare utförda arbetsuppgifter tillfalla staten. Fördelningen av dessa belopp bör i den ordning som de sakkunniga förordat verkställas av lantbruksstyrelsen. Förstatligandet av förvaltningen i lantbruksingenjördistrikten torde böra ske oberoende av om distriktsinnehavaren övergår till ny lönestat eller han vill kvarstå vid det nuvarande lönesystemet. För lantbruksingenjör, som önskar kvarstanna å hittills gällande lönestat, torde Kungl. Maj:t äga föreskriva begränsning av taxeinkomst. Sålunda böra de sammanlagda inkomsterna av lön jämte stadgade tillägg samt ersättning enligt taxa icke få av honom uppbäras till sammanlagt högre belopp än som skulle i löneförmaner tillkomma honom om han övergår på den nya lönestaten. Överskjutande taxeinkomster böra inlevereras till statsverket såsom ersättning för dess utgifter för lantbruksingenjörorganisationen. Såsom de sakkunniga föreslagit torde, därest lantbruksingenjörers nuvarande sammanlagda inkomster av tjänsten i nämnvärd

mån överstigit vad som med nyss anförda inkomstbegränsning skulle tillkomma honom, frågan om personligt lönetillägg till honom böra hänskjutas till riksdagens prövning.

Ett genomförande av löneregleringen för personalen inom lantbruksingenjörorganisationen påkallar vissa ändringar i civila avlöningsreglementet. De sakkunniga ha vidare föreslagit i betänkandet närmare angivna ändringar i allmänna tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet. Dessa frågor anmälas i annat sammanhang för Kungl. Maj:t av chefen för finansdepartementet.

Statsverket bör, såsom de sakkunniga förutsatt, efter löneregleringen övertaga ansvaret för de omkostnader för lantbruksingenjörorganisationen, som befattningshavarna hittills haft att själva besörja. Möbler och kontorsmaskiner, rit- och skrivmateriel samt instrument och annan fältutrustning, som förrättningsmännen vid övergången innehava, böra i den mån så befinnes ändamålsenligt inlösas av statsverket. Lösesummans storlek torde för varje befattningshavare bestämmas av lantbruksstyrelsen efter värdering av en eller flera av lantbruksstyrelsen utsedda värderingsmän jämte ägarna. Närmare föreskrifter rörande förfarandet vid inlösningsförrättningen torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Den av mig förordade omorganisationen torde böra vinna tillämpning från och med nästa budgetår.»

I överensstämmelse med vad utskottet anförde i sitt utlåtande nr 80 till 1939 års lagtima riksdag tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag att lantbruksingenjörerna göras oberoende av taxeinkomster och samtliga deras tjänstebiträden statsanställas.

Utskottet.

Vad beträffar lönegradsplaceringen för lantbruksingenjörerna har föredragande statsrådet funnit vissa skäl kunna åberopas för befattningens placering i lönegraden A 29, men dock med frångående av de sakkunnigas förslag där om ansett sig icke böra förorda placering i högre lönegrad än A 28. I de likalydande motionerna I: 337 och II: 523 har föreslagits befattningens placering i lönegraden A 29.

Vid bedömande av vilken lönegrad som i förevarande fall bör anses skälig har utskottet ansett avseende böra fästas förutom vid jämförliga tjänsters placering i lönegrad jämväl vid befattningens särartade och specialiserade natur. För att stimulera dugliga krafter i erforderligt antal att intressera sig för en så särpräglad uppgift som lantbruksingenjörernas anser utskottet en förmånlig lönegradsplacering vara nödvändig. En sådan motiveras även av det ansvar, som åvilar lantbruksingenjör särskilt vid planläggning av ekonomiskt betydande eller tekniskt svåra företag. Av allmänna lönenämnden uttalade farhågor för att en inplacering av lantbruksingenjörerna i 29 lönegraden kunde medföra konsekvenser inom andra områden av statsförvaltningen finner utskottet med hänsyn till de i förevarande fall egenartade utbildningskraven och arbetsuppgifterna böra anses ogrundade. Utskottet förordar därför bifall till motionärernas yrkande om lantbruksingenjörbefattningens placering i lönegraden A 29.

I fråga om anställnings- och avlöningsförhållandena för övrig personal vid lantbruksingenjörorganisationen samt beträffande befordringsgången för den icke ordinarie ingenjörspersonalen tillstyrker utskottet vad i propositionen föreslagits. Ehuru icke direkt utsagt torde det vara förutsatt, att ingenjörspersonal som hänvisas att genomgå utbildningskursen vid lantbrukshögskolan samtidigt erhåller förlängt förordnande som aspirant.

Förslaget om förbud för personalen att mottaga uppdrag vid sidan om tjänsten tillstyrkes.

I motionen II: 562 har framställts yrkande om inrättande av större antal befattningar som lantbruksingenjör, extra ordinarie lantbruksingenjör, förste assistent och kanslibitråde än av Kungl. Maj:t föreslagits. Med anledning därav vill utskottet framhålla, att frågan om tillgång till erforderlig personal för planlägningsarbetets behöriga fortgång för närvarande torde vara ett av de mest betydelsefulla problemen i fråga om torrlägningsverksamheten. Såväl i de sakkunnigas betänkande som i ett flertal däröver avgivna yttranden har framhållits, att brist på arbetskraft nu föranleder att ägare och brukare av vattenskadad mark måste underkasta sig avsevärd väntan på begärda torrlägningsplaner utöver den tid som behöves för planernas utarbetande. Riksdagen har även haft anledning att uppmärksamma detta missförhållande. Särskilt som ifrågavarande företag till sin natur äro sådana, att deras genomdrivande och utförande icke sällan av tekniska eller ekonomiska skäl tager lång tid i anspråk, ser sig utskottet föranlåtet att betona nödvändigheten av att erforderlig personal står till förfogande för själva planlägningsarbetet, så att detta kan utföras med önskvärd snabbhet. Föredragande statsrådet har beaktat detta behov och i syfte att få bättre förhållanden till stånd förordnat en icke obetydlig utökning av biträdespersonalen. Utskottet, som tillstyrker detta förslag, finner för sin del icke osannolikt, att det kan visa sig erforderligt att öka även antalet förrättningsmän. I likhet med föredragande statsrådet anser emellertid utskottet skäl föreligga att innan en sådan åtgärd vidtages avvakta verkningarna av biträdespersonalens utökning. Med understrykande av det angelägna i att denna fråga i fortsättningen följes med uppmärksamhet finner sig utskottet därför icke för närvarande böra tillstyrka den personalökning, varom motionärerna hemställt.

I de likalydande motionerna I: 337 och II: 523 har ytterligare yrkats, att antalet ingenjörspersonalbefattningar måtte för budgetåret 1945/46 bestämmas till fyra och i propositionen begärt anslag i motsvarande grad höjas. Som skäl för dessa yrkanden har åberopats det behov av nyrekrytering, som komme att uppstå under budgetåret till följd av väntad avgång av tre befattningshavare från lantbruksingenjörbanan till andra statliga befattningar. I anledning härav vill utskottet endast framhålla att, såsom i propositionen förutsatts, på lantbruksstyrelsen bör ankomma att antaga ingenjörspersonal till erforderligt antal samt att besparingar, som till följd av vissa befattningshavares avgång lära kunna uppkomma å det äskade anslaget till avlöningar till icke ordinarie personal, torde bereda möjlighet till sådan ökad antagning av aspiranter, som genom nämnda avgång kan bli behöflig. Motionerna torde därför i denna del icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I propositionen har Kungl. Maj:t vidare framhållit, att en övergång till de föreslagna nya avlöningsbestämmelserna skulle för flertalet av de nuvarande lantbruksingenjörerna föranleda en mer eller mindre betydande minskning i deras avlöningsförmåner. För att i viss mån kompensera denna inkomstminskning ha föreslagits övergångsersättningar till lantbruksingenjörerna med närmare angivna belopp, att utgå oavkortade under första budgetåret och därefter avskrivnas med en tiondel för varje budgetår.

Ersättningsbeloppen ha bestämts i enlighet med de sakkunnigas förslag, därvid dock föredragande statsrådet, som frångått sakkunnigförslaget om lantbruksingenjörsbefattningens placering i lönegraden A 29 och i stället förordat lönegraden A 28, sett sig föranlåten att över lag höja övergångsersättningarna med 600 kronor, motsvarande ungefärliga skillnaden mellan 28 och 29 löneklasserna jämte därå beräknade rörligt tillägg och kristillägg.

I de likalydande motionerna I: 364 och II: 560 har på anförda skäl hemställts om högre övergångsersättning än Kungl. Maj:t föreslagit till lantbruksingenjörerna A. S. A. Danielsson, W. J. R. Arfwedson, P. G. von Heideken och S. O. Berg. Till grund för beräkning av ersättningsbeloppen ha därvid lagts nämnda befattningshavares inkomster under åren 1943 och 1944.

Enär de i propositionen föreslagna övergångsersättningarna såvitt utskottet kunnat finna beräknats efter grunder, som i huvudsak överensstämma med vad som tillämpats vid andra löneregleringar, senast för häradshövdingarna, har utskottet icke funnit anledning att i princip förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Att såsom motionärerna hemställt för vissa befattningshavare beräkna övergångsersättningen endast på grundval av deras inkomster under de två senaste åren, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka. Vid bifall till vad utskottet förordat om lantbruksingenjörsbefattningens placering i den av de sakkunniga föreslagna lönegraden A 29 torde jämväl ersättningsbeloppen böra bestämmas i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag. Utskottet förordar därför, att övergångsersättningar må utgå i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit, dock med den ändringen att vart och ett av de föreslagna ersättningsbeloppen minskas med 600 kronor.

I fråga om löneklassplacering för extra lantbruksingenjör eller lantbruksstipendiat, vilken till följd av löneregleringen skulle få vidkännas inkomstminskning, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Med anledning av det i de likalydande motionerna I: 365 och II: 561 framställda yrkandet om särskild uppflyttning i löneklass av vissa befattningshavare vid lantbruksingenjörsorganisationen utöver vad i gällande avlöningsreglementen medgives, får utskottet som sin mening uttala, att tillräckliga skäl icke anförts för frångående av de principer för löneklassplacering, som fastställts i nämnda reglementen, samt att motionärernas hemställan därför icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad i propositionen föreslagits i fråga om övergångsanordningar, begränsning av taxeinkomst för lantbruksingenjör som icke önskar övergå på den nya lönestaten, statens övertagande av omkostnaderna för lantbruksingenjörsorganisationen samt tiden för övergången till den nya organisationen har icke givit anledning till erinran från utskottets sida.

4. Lantbruksingenjörstaxan.

För innehållet i de sakkunnigas förslag och i yttrandena redogöres å s. 112—113 i propositionen.

Föredragandens yttrande är av följande lydelse:

»I likhet med de sakkunniga finner jag en förenkling av bestämmelserna om beräkning av förrättningsavgifter inom lantbruksingenjörorganisationen behöfvig. Med hänsyn till att avgifterna efter löneregleringen för lantbruksingenjörerna ej skola tillkomma de enskilda befattningshavarna torde det icke längre vara erforderligt att beräkna avgifterna på grundval av de i varje förrättning ingående särskilda detaljarbetena. Det synes mig även vara önskvärt, att i detta sammanhang verkställa en översyn av de ersättningsbe-
lopp som skola uttagas, så att dessa bliva lämpligt avvägda såväl för olika slag av förrättningar inbördes som i förhållande till de arvoden, som i allmänna marknaden betingas för likvärdigt arbete. De av de sakkunniga angivna huvuddragen för bestämmande av förrättningsavgifter finner jag kunna tjäna som grundval för närmare bestämmelser i ämnet. Lantbruksstyrelsen torde därför böra erhålla i uppdrag att i huvudsaklig anslutning till vad de sakkunniga förordat framlägga förslag till erforderliga bestämmelser.»

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag om ändrade och förenklade bestämmelser för beräkningen av förrättningsavgifter tillstyrkes av utskottet.

VI. Vissa åtgärder för torrlägningsverksamhetens rationalisering.

En sammanfattning av de sakkunnigas förslag och yttrandena lämnas i propositionen s. 114—116, resp. 116.

Föredraganden har anfört följande i förevarande del:

»Flertalet av de önskemål om åtgärder för torrlägningsverksamhetens rationalisering som de sakkunniga framfört finner jag förtjänt av beaktande. Det torde sålunda vara av vikt, att erforderlig sakkunskap alltjämt ställes till förrättningsmännens förfogande för bedömning av torv- och gyttjejordar. Det är vidare betydelsefullt, att förrättningsmännen vid bedömning av de problem av limnologisk natur, vilka kunna föreligga vid sjösänkningar, anlita tillgänglig sakkunskap. Erforderliga åtgärder i nu nämnda syften torde böra vidtagas genom Kungl. Maj:ts försorg. Fortbildningskurser för torrlägningspersonalen böra framdeles efter förslag av lantbruksstyrelsen anordnas i den mån behov därav visas föreligga.

Huruvida gottgörelse av statsmedel bör beredas markägare, som av hänsyn till naturskydd eller annat allmänt intresse hindras att torrlägga sin jord, är en fråga om vilken råda delade meningar. Med hänsyn till dess praktiska betydelse för de markägare som beröras synes den förtjänt av vidare upp-

märksamhet och överväganden. För närvarande är jag emellertid icke beredd att taga slutlig ståndpunkt till densamma.

Förslaget om registrering av vissa skogsdiknings- och andra torrlägningsföretag till förebyggande av obehöriga statsbidrag torde jag framdeles, sedan riksdagen fattat beslut rörande de av mig ifrågasatta åtgärderna rörande torrlägningsverksamheten, få anmäla för Kungl. Maj:t. Det av de sakkunniga förordade samarbetet mellan förrättningsmännen för skogsdikning å ena samt lantbruksingenjörerna å andra sidan till förebyggande av skador genom skogsdikning synes böra komma till stånd. I lantbruksingenjörernas arbetsuppgifter bör ingå skyldighet att utöva arbetsledning och kontroll vid torrlägningsföretagens utförande i den omfattning som de sakkunniga angivit. I de kontrakt, som upprättas vid beviljande av statsbidrag och statslån, bör intagas erinran om skyldighet för företaget att vara underkastat sådan kontroll. Såsom i de sakkunnigas betänkande och ett flertal yttranden betonats är det såväl ur statens som markägarnas synpunkt av vikt, att med statsunderstöd utförda torrlägningsföretag bliva vederbörligen underhållna. Åtgärder torde därför böra vidtagas för anordnande av kontroll över underhållsskyldighetens fullgörande i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

De av de sakkunniga berörda frågorna om ökat stöd åt forsknings- och försöksverksamhet på torrläggningens område torde jag, i likhet med frågan om undersökning rörande avdikningens inverkan på frostländigheten, få framdeles underställa Kungl. Maj:t.

Av synnerlig betydelse är det av de sakkunniga behandlade spörsmålet om möjligheten att i samband med torrläggning av mark vid föreliggande behov åstadkomma en omfördelning av jordinnehavet så att med torrläggningen kan vinnas verklig rationalisering av de därav berörda jordbruken. Vid en målmedveten samverkan mellan förrättningsmän, myndigheter och markägare torde, som i betänkandet påvisats, möjlighet icke vara utesluten att under efterkommande av de lagbestämmelser, som nu gälla i olika hithörande avseenden, genomföra en erforderlig omfördelning. Såsom i ett flertal yttranden framhållits är emellertid åtgärden förenad med så stora svårigheter att införandet av ett förenklat förfarande måste anses påkallat. Åtgärder härför synas böra övervägas i samband med pågående utredningsarbeten rörande fastighetsbildningslagstiftningen och jordbrukets rationalisering. För närvarande torde markägares rätt till andel i statsbidrag icke böra göras beroende av hans vilja att medverka till omfördelning av mark som ingår i företaget.»

Vad Kungl. Maj:t anfört och föreslagit i fråga om åtgärder för torrlägningsverksamhetens rationalisering finner utskottet böra beaktas. Särskilt vill utskottet understryka vikten av att torrlägningsföretag, som utföras med hjälp av statsmedel, vederbörligen underhållas så att den avsedda nyttan blir bestående för framtiden. Den föreslagna kontrollen över underhållsskyldighetens fullgörande bör därför enligt utskottets mening anses lämplig och

Utskottet.

angelägen. Jämväl frågan om förbättrade möjligheter att i samband med torrläggning av mark åstadkomma önskvärd omfördelning av jordinnehavet är av stor betydelse, särskilt för en rationell komplettering av ofullständiga jordbruk. I likhet med föredragande statsrådet förutsätter utskottet, att denna fråga upptages till fortsatt behandling i annat sammanhang.

VII. Åtgärder för att befordra användning av maskiner inom torrlägningsverksamheten.

I propositionen återgives innehållet uti de sakkunnigas förslag och yttrandena å s. 118—119, resp. 119—121.

Föredraganden har yttrat följande:

»Användandet av maskiner för utförande av torrlägningsarbetet är ofta en nödvändig förutsättning för att ett företag skall vara ekonomiskt genomförbart. I vissa andra fall skulle de ekonomiska betingelserna för företaget avsevärt förbättras genom arbetets utförande med maskiner. Goda erfarenheter av maskinarbete torde ha gjorts icke minst vid utförande av vissa invallningsföretag. Såsom de sakkunniga framhållit har emellertid maskinanvändningen inom torrlägningsverksamheten hittills icke blivit så allmän som önskvärt vore och kostnaderna för arbetens utförande med maskiner torde i vissa fall ställa sig högre än nödvändigt. Ehuru det därför såväl från statens som markägarnas synpunkt är av vikt att en rationalisering av torrlägningsverksamheten i förevarande avseende kommer till stånd, synes behov icke föreligga att för ändamålet inrätta den särskilda fond som de sakkunniga föreslagit. Lämpligt torde vara att erforderliga maskiner anskaffas genom väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond för att ställas till torrlägningsverksamhetens förfogande. Medel för ändamålet torde, enligt vad jag inhämtat, i viss omfattning kunna förskottsvis bestridas från anslag, som anväts eller äskats såsom förlag för förrådsfonden. Fråga om beredande av täckning för sådana förskottsvis bestridda utgifter ävensom för den ytterligare anskaffning av maskiner som kan visa sig erforderlig torde böra upptagas längre fram.»

Utskottet.

Arbetet med utförande av torrlägningsföretag har hittills otvivelaktigt i viss utsträckning bedrivits efter mindre tidsenliga metoder och utan anlitande av de maskinella hjälpmedel som numera torde stå till buds. Utskottet betraktar det därför som en angelägenhet av vikt, att snara åtgärder vidtagas för en sådan rationalisering av torrlägningsarbetet och nedbringande av arbetskostnaderna, som kunna möjliggöras genom en ökad maskinanvändning. I detta sammanhang vill utskottet även understryka vikten och behovet av att maskinella hjälpmedel i större utsträckning komma till användning för täckdikningen. Tillgång till härför lämpade maskiner, användbara för de i vårt land rådande olikartade jordförhållandena, skulle otvivelaktigt befordra täckdikningen och därmed möjliggöra en betydande förbättring av det svenska jordbruket. För anskaffning och tillhandahållande av maskiner till

större arbeten såsom vattenavledningar och invallningsföretag finnas, enligt vad föredragande statsrådet anført, erforderliga medel redan tillgängliga. Utskottet vill därför i anslutning till det anförda endast uttala en förväntan, att vederbörande myndigheter ägna uppmärksamhet åt det nu berörda rationaliseringspörsmålet och vidtaga åtgärder, som finnas lämpliga för att befordra dess lösning.

VIII. Täckdikningens understödjande med statsmedel.

För nuvarande förhållanden, de sakkunnigas förslag samt yttrandena redogöres i propositionen å s. 122—124.

Föredraganden har anført följande i denna del:

»I fråga om täckdikningens understödjande med statsbidrag kan jag i huvudsak ansluta mig till vad de sakkunniga anført och finner följaktligen icke anledning att för närvarande föreslå någon annan ändring i gällande bidragsvillkor än att den nu tillämpade begränsningen av bidragsrätten till att avse fastigheter med en åkerareal av högst 75 hektar intages i författningen. Vad angår bestämmelserna om lån från täckdikningslånefonden finner jag i likhet med de sakkunniga skäligt, att med hänsyn till den ökning av täckdikningskostnaderna som inträtt under de senaste åren det högsta tillåtna lånebeloppet för hektar beträffande täckdikning med rör ökas till 600 kronor.»

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i fråga om fastställande av storleksgräns för de fastigheter, som må komma i åtnjutande av täckdikningsbidrag, och om höjning av det högsta tillåtna lånebeloppet för hektar.

Utskottet.

I anledning av motionen II: 559, däri hemställts, att statsbidraget till täckdikning i de fyra nordligaste länen måtte bestämmas att utgå efter samma grunder som för nyodling eller med 60 procent av kostnaden, vill utskottet som sin mening uttala, att vissa skäl otvivelaktigt kunna anföras för en höjning av statsbidragen till täckdikning inom landets norra delar. Enär emellertid frågan om åtgärder för befordrande av en mera allmän täckdikning i Norrland faller inom det utredningsuppdrag som åvilar norrlandskommittén samt denna fråga därför inom en nära framtid torde bliva föremål för behandling i ett större sammanhang, finner sig utskottet icke kunna för närvarande tillstyrka ändring av gällande bidragsvillkor i riktning som motionärerna yrkat.

IX. Kostnadsberäkningar och anslagsfrågor.

Redogörelser för ärendet i förevarande del återfinnas i propositionen s. 125—133.

Föredraganden har härutinnan anført och föreslagit följande:

»Under de senare åren ha ansökningar om statsbidrag från statens avdickningsanslag i så stor utsträckning hopat sig i lantbruksstyrelsen att de nu motsvara ett bidragsbelopp av inemot 6 000 000 kronor. Detta medför för

markägarna en långvarig väntan på understöd med åtföljande försening av företagens utförande. I likhet med de sakkunniga anser jag, att det skulle varit önskvärt att genom ökad bidragstilldelning kunna med det snaraste undanröja de otillfredsställande förhållanden som sålunda råda, men jag finner mig emellertid under nuvarande förhållanden icke kunna tillstyrka åtgärder i sådant syfte. Då det normala årliga bidragsbehovet från avdikningsanslaget som de sakkunniga framhållit för närvarande bör kunna beräknas till 4 000 000 kronor, torde för budgetåret 1945/46 böra medgivas en bidragstilldelning med nämnda belopp. Anslagsbehovet torde i anslutning härtill kunna beräknas till 3 600 000 kronor, vilket belopp torde böra för ändamålet äskas för nästa budgetår. Från avdikningsanslaget synes kunna utgå den engångsutgift, som erfordras för anordnande av den av mig i det föregående tillstyrkta fortbildningskursen för jordbrukskonsulenter, vilka avses skola förvärva behörighet att handlägga vissa enklare syneförrättningar. Kostnaden härför kan beräknas till 15 000 kronor.

Till kostnaderna för torrlägningsnämndernas organisation och verksamhet, vilka kostnader av mig i det föregående beräknats till 70 000 kronor, synes under nionde huvudtiteln å riksstaten för nästa budgetår böra anvisas ett särskilt anslag, benämnt Kostnader för torrlägningsnämnder.

I betraktande av den sålunda föreslagna bidragstilldelningen från statens avdikningsanslag torde den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, böra bestämmas till 3 500 000 kronor. Såsom framgår av vad de sakkunniga anfört torde en utlåning av denna storlek icke föranleda, att nytt kapital behöver tillföras fonden. Då jämväl under nästa budgetår svårigheter kunna uppstå för återbetalning av erhållna lån vid vissa torrlägningsföretag, bör nytt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva betalningsanstånd utverkas för tiden till och med den 30 juni 1946.

Vid bedömande av anslagsbehovet till avlöningar inom lantbruksingenjörorganisationen bör beaktas, att lantbruksingenjörbefattningarna enligt mitt i det föregående framlagda förslag skola placeras i lönegrad A 28, i stället för i lönegrad A 29 såsom de sakkunniga ifrågasatt. Den besparing som skulle ske genom den lägre placeringen uppväges emellertid under det första budgetåret av den av mig föreslagna ökningen av övergångsersättningarna. Utgiften för avlöningar till lantbruksingenjörerna kan därför beräknas till det av de sakkunniga angivna beloppet. Med hänsyn härtill och då anledning icke heller synes föreligga att i annat avseende frångå de sakkunnigas beräkningar i denna del torde anslag för nästa budgetår böra beräknas till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 646 500 kronor, till icke-ordinarie personal med 332 100 kronor och till rörligt tillägg med 119 100 kronor eller sålunda med tillhoppa 1 097 700 kronor. Såsom de sakkunniga föreslagit torde anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal tills vidare och i avvaktan på närmare erfarenhet rörande personalbehovet böra upptagas förslagsvis, varvid dock får förutsättas att detsamma icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

I detta sammanhang torde jag få framhålla att, därest ordinarie lantbruks-

ingenjör som icke är förpliktad att övergå till den nya lönestaten, förklarar sig vilja kvarstå å hittills för honom gällande lönestat, han torde böra från och med den 1 juli 1945 uppföras å övergångsstat, därvid motsvarande lantbruksingenjörsbefattning i lönegrad A 28 förutsättes skola hållas vakant tills vidare så länge den till övergångsstat överförde bestrider sin tjänst. Bemyndigande härom torde böra utverkas av riksdagen.

Omkostnaderna för lantbruksingenjörsorganisationen torde för nästkommande budgetår kunna beräknas till följande belopp, nämligen för sjukvård m. m. till 3 000 kronor, för reseersättningar till 300 000 kronor, för expenser, däri inräknat lyse och telefon, till 90 000 kronor och för anskaffning av kontorsinventarier m. m. till ett engångsbelopp av 180 000 kronor. Sistnämnda post bör efter budgetårets utgång avföras ur omkostnadsstaten. Kostnaden för lokalhyror torde böra bestridas av byggnadsstyrelsen och avföras från vederbörlig anslagspost å statens allmänna fastighetsfond. Till omkostnader skulle sålunda för nästkommande budgetår avses tillhoppa 573 000 kronor.

Den inkomst i form av förrättningsavgifter som efter löneregleringens genomförande skall tillkomma statsverket synes efter det förordade ändringar i lantbruksingenjörstaxan vidtagits normalt kunna beräknas till omkring 650 000 kronor om året. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit kan emellertid, särskilt på grund av att uppbörd skall äga rum först efter det förrättningsarna avslutats, det nu angivna beloppet icke beräknas inflyta under första budgetåret. För denna tid torde statsverkets inkomst av lantbruksingenjörsverksamheten icke böra beräknas till högre belopp än 400 000 kronor. Beloppet synes böra redovisas som inkomst å driftbudgeten under A. Egentliga statsinkomster. II. Uppbörd i statens verksamhet och under för ändamålet särskilt inrättad inkomstitel, benämnd Inkomster vid lantbruksingenjörsorganisationen.

En jämförelse mellan de årliga kostnaderna för den nya av mig föreslagna lantbruksingenjörsorganisationen och kostnaderna för den nuvarande organisationen visar följande.

Blivande organisation.

Avlöningsstaten, frånsett övergångsersättningar	kronor	1 015 700	
Omkostnadsstaten, frånsett engångsanslag 1945/46	»	393 000	
	kronor	1 408 700	
Avgår uppbörd i statens verksamhet	kronor	650 000	kronor 758 700

Nuvarande organisation.

Avlöningsstaten	kronor	606 000	
Omkostnadsstaten	»	265 000	
	kronor	871 000	
Avgår uppbörd i statens verksamhet	kronor	140 000	» 731 000
			Kostnadsökning kronor 27 700.

Kostnadsökningen skulle alltså uppgå till omkring 30 000 kronor. Emellertid är beträffande den nuvarande avlöningsstaten att märka, att dyrtidstilllägg till de å 1930 års stat kvarstående befattningshavarna, beräknade till omkring 16 000 kronor, icke äro däri inräknade utan utgå från det under nionde huvudtiteln upptagna gemensamma förslagsanslaget till dyrtidstilllägg. Kostnadsökningen minskas alltså med motsvarande belopp. Å andra sidan komma utgifterna för kristillägg, vilka överhuvudtaget icke äro inräknade i staterna, att ökas med omkring 48 000 kronor. Den föreslagna nya organisationen skulle sålunda, efter den nya lönestatens ikraftträdande därest ytterligare utökning av personalen icke behöver vidtagas, föranleda en årlig kostnadsökning för statsverket av omkring 60 000 kronor.

Under de tio första budgetåren tillkommer övergångsersättning till lantbruksingenjörerna, för budgetåret 1945/46 utgående med i runt tal 82 000 kronor och därefter minskad med en tiondel årligen.

För budgetåret 1945/46 tillkomma vidare i det föregående beräknat engångsanslag för kontorsinventarier m. m. av 180 000 kronor och en utebliven uppbörd i förhållande till vad förut beräknats av 250 000 kronor, varför kostnadsökningen för detta budgetår utgör omkring 570 000 kronor.»

Utskottet.

I enlighet med vad de sakkunniga anfört torde det löpande behovet av statsbidrag till torrlägningsverksamheten för närvarande böra beräknas till 4 000 000 kronor årligen. Såsom de sakkunniga understrukit skulle uppenbarligen därjämte snara åtgärder vara av behovet för undanröjande av den långa väntan på statsbidrag, som de därtill berättigade företagen nu på grund av bristande anslag måste underkasta sig. Utskottet finner sig emellertid i likhet med föredragande statsrådet med hänsyn till rådande ekonomiska läge icke kunna för närvarande tillstyrka åtgärder i sådant syfte. Emellertid förutsätter utskottet, att så snart omständigheterna det medgiva en ökad medelsanvisning till avdikningsanslaget skall möjliggöra avskaffande av den rådande balansen å bidragsansökningar. Under avstyrkande av de likalydande motionerna I: 324 och II: 509 samt motionen II: 558 i vad däri hemställts om ökade anslag och medgivande till utsträckt bidragstilldelning för torrlägningsverksamheten får utskottet därför förorda bifall till Kungl. Majts hemställan om medgivande att bidrag från statens avdikningsanslag må under nästkommande budgetår beviljas med högst 4 000 000 kronor och om beräkning av medelsbehovet för anslaget till 3 600 000 kronor. Den beräknade engångskostnaden för en utbildningskurs för jordbrukskonsulenter, 15 000 kronor, bör enligt utskottets mening även kunna utgå från avdikningsanslaget.

Emot det beräknade anslaget till kostnader för torrlägningsnämndernas organisation och verksamhet, 70 000 kronor, har utskottet ingen erinran att framställa. Så är icke heller fallet beträffande förslaget om medgivande att från statens avdikningslånefond bevilja lån med högst 3 500 000 kronor. I följd härav kan utskottet icke förorda bifall till de likalydande motionerna I: 325 och II: 510 om medgivande av högre sammanlagt lånebelopp. Kungl. Majts hemställan om medgivande att för tiden till och med den 30 juni

1946 bevilja anstånd med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond tillstyrkes.

Den av utskottet förordade ändringen i Kungl. Maj:ts förslag i vad avser lönegraden för lantbruksingenjörerna föranleder för det närmaste budgetåret icke någon ökning av anslagsbehovet till avlöningar. Merkostnaden för avlöning enligt lönegraden A 29 i stället för A 28 uppväges nämligen av den besparing som uppkommer genom motsvarande minskning av övergångersättningarna till lantbruksingenjörerna. Kostnaderna för avlöningar böra därför i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag upptagas för ordinarie tjänstemän till 646 500 kronor, för icke-ordinarie personal till 332 100 kronor, varjämte till rörligt tillägg beräknas 119 100 kronor, eller sålunda till sammanlagt 1 097 000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag, att anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal tills vidare upptages såsom förslagsanslag, vilket dock icke må överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande, samt att lantbruksingenjör som vill kvarstå å äldre lönestat uppföres å övergångsstat. Beräkningen av omkostnaderna för lantbruksingenjörsorganisationen, vilka upptagits till 573 000 kronor, föranleder icke erinran från utskottets sida. Redovisningen av statens inkomster av förrättningsavgifter bör anordnas i överensstämmelse med vad föredragande statsrådet föreslagit.

De beräknade kostnaderna för lantbruksingenjörsorganisationen för budgetåret 1945/46 — vilka efter avdrag av beräknad uppbörd för förrättningsavgifter med omkring 400 000 kronor skulle uppgå till 1 270 000 kronor — innebära i förhållande till innevarande budgetår en kostnadsökning av 570 000 kronor. Därav utgöra 430 000 kronor beräknade engångskostnader och i det närmaste 70 000 kronor övergångsersättningar, vilka skola avskrivas under loppet av 10 år.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, i anledning av förevarande proposition samt motionerna I: 339 och II: 521, likalydande, I: 337 och II: 523, likalydande, ävensom II: 558,

1) godkänna att den statsunderstödda torrlägningsverksamheten må bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i det föregående anfört;

2) för lantbruksingenjörsorganisationen fastställa följande

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
24 lantbruksingenjörer	A 29
24 förste assistenter	A 19
20 assistenter	A 16
24 kanslibiträden	A 7

Befattning

Lönegrad

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än 20.

6 extra ordinarie lantbruksingenjörer ..... Eo 24;

3) för lantbruksingenjörsorganisationen godkänna följande avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	646 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	332 100
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	119 100

Summa kronor 1 097 700;

4) å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Lantbruksingenjörsorganisationen: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av ..... kronor 1 097 700;

b) till *Lantbruksingenjörsorganisationen: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av ..... kronor 573 000;

c) till *Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag* ett *förslagsanslag* av ..... kronor 3 600 000;

d) till *Kostnader för torrlägningsnämnder* ett *förslagsanslag* av ..... kronor 70 000;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att till övergångsstat överföra lantbruksingenjör, som efter den 30 juni 1945 kvarstår å hit-tills för honom gällande lönestat;

6) medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

7) medgiva att under budgetåret 1945/46 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 3 500 000 kronor;

8) medgiva att ändring må vidtagas i bestämmelserna om villkoren för lån från täckdikningslånefonden i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet förut anfört;

B. att motionerna I: 324 och II: 509, likalydande, I: 325 och II: 510, likalydande, I: 338 och II: 522, likalydande, I: 363 och

II: 557, likalydande, I: 364 och II: 560, likalydande, I: 365 och II: 561, likalydande, samt II: 559 och II: 562 icke må för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Jacob Hansson, Anderberg, friherre Beck-Friis, Näslund, Dahlström**, *Bondeson, Jonsson*, samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Tungelsta, *Gustafson* i Vimmerby*, *Ericsson* i Sörsjön, *Carlström**, *Gustafson* i Dädesjö, *Jacobson* i Vilhelmina, *Nilsson* i Göingegården och *Andersson* i Hyssna.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Carlström*, vilken ansett, att utskottet bort avstyrka propositionen beträffande förslagen om behörighet för jordbrukskonsulent att handlägga vissa syneförrättningar samt om anordnande av en fortbildningskurs för jordbrukskonsulenter för förvärvande av dylik behörighet,

2) av herr *Eriksson* i Sörsjön, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 365 och II: 561,

3) av herrar *Näslund, Ericsson* i Sörsjön, *Jacobson* i Vilhelmina och *Nilsson* Göingegården, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort i nedan angivna delar ha följande lydelse, nämligen

dels å s. 27—29:

»I överensstämmelse med — — — (lika med utskottet) — — — någon riksdagens åtgärd.

Beträffande förslaget om övergångsersättning till de lantbruksingenjörer som till följd av löneregleringen skulle lida inkomstminskning har utskottet med hänsyn till de betydande skillnaderna i fråga om de föreslagna ersättningsbeloppens storlek icke kunnat undgå att ifrågasätta, huruvida dessa beräknats efter rättvisa och enhetliga grunder. Enligt de sakkunnigas betänkande ha ersättningarna grundats på lantbruksingenjörernas egna uppgifter om

sina nettoinkomster. Lantbruksstyrelsen har i yttrande över de sakkunnigas förslag uttalat, att de förekommande mer eller mindre avsevärda divergenserna syntes lantbruksstyrelsen svårförklarliga och giva ett bestämt intryck av att vid avgivandet från vederbörande lantbruksingenjörers sida av uppgifter om nettoinkomstens storlek icke tillämpats enhetliga grunder. Lantbruksstyrelsen ville med anledning därav ifrågasätta, huruvida icke för ernående av full likställighet och rättvisa i förevarande avseenden det slutliga bestämmandet av övergångsersättningarnas belopp borde föregås av en ny undersökning i fråga om storleken av lantbruksingenjörernas hittillsvarande nettoinkomster enligt lantbruksingenjörstaxan.

Utskottet vill för sin del under instämmande i vad lantbruksstyrelsen sålunda anfört föreslå riksdagen, att med avslag å propositionen i denna del hemställa, att frågan om de övergångsersättningar, som för tiden från löne-regleringens ikraftträdande böra tillkomma lantbruksingenjörer på grund av därigenom förorsakad löneminskning, genom Kungl. Maj:ts försorg göres till föremål för ny utredning samt att därav föranlett förslag måtte om möjligt föreläggas innevarande riksdag.

I fråga om — — — (lika med utskottet) — — — från utskottets sida.»

dels ock å s. 36—39:

»I enlighet med — — — (lika med utskottet) — — — statens avdikningslånafond tillstyrkes.

Då med beviljande av anslag till övergångsersättningar åt lantbruksingenjörer torde böra anstå i avvaktan på den ytterligare utredning, som utskottet i förevarande hänseende förordat, bör — med beaktande jämväl av den förändring i anslagsbehovet som föranledes av att lantbruksingenjörerna enligt utskottets förslag placeras i lönegraden A 29 i stället för A 28 enligt propositionen — anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän minskas med 70 000 kronor, eller från 646 500 till 576 500 kronor. Kostnaderna för avlöningar böra därför upptagas för ordinarie tjänstemän till 576 500 kronor, för icke-ordinarie personal till 332 100 kronor och för rörligt tillägg till 119 100 kronor, eller sålunda till sammanlagt 1 027 000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. — — — (lika med utskottet) — — — föredragande statsrådet föreslagit.

De beräknade kostnaderna för lantbruksingenjörorganisationen för budgetåret 1945/46 — vilka efter avdrag av beräknad uppbörd för förrättningsavgifter med omkring 400 000 kronor skulle uppgå till 1 200 000 kronor — innebära i förhållande till innevarande budgetår en kostnadsökning av 500 000 kronor, varav 430 000 kronor beräknade engångskostnader. Därjämte förutsattes, att viss kostnad kommer att uppstå för övergångsersättningar till lantbruksingenjörer, vilka till följd av löne regleringen lida inkomstminskning.

Utskottets hemställan.

Under återopande av — — — (lika med utskottet) — — — Eo 24;

3) för lantbruksingenjörsorganisationen godkänna följande avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	576 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	332 100
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	119 100
Summa kronor		1 027 700;

4) å riksstaten för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Lantbruksingenjörsorganisationen*:

Avlöningar ett förslagsanslag av ..... kronor 1 027 700;

b) till *Lantbruksingenjörsorganisationen*:

Omkostnader — — — (lika med utskottet) — — — någon riksdagens åtgärd.»

4) av herr *Jacobson* i *Vilhelmina*, vilken ansett, att utskottet bort med tillstyrkande av bifall till motionen II: 559 föreslå, att statsbidrag till täckdikning i de fyra nordligaste länen måtte bestämmas allt utgå efter samma grunder som för nyodling, eller med 60 procent av kostnaden.